

การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)

กรณีศึกษา: ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

โสภิตกฤษ์ สังขกรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (สอช.ต.)

กรณีศึกษา: ตำบลท่าผา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง

โดย

โสภิตกัญ สังขกรม

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2555

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารณา ยศสุข)

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2555

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2555

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2555

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์เพ็ญรัตน์ หงษ์วิทยากร)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 10 เดือน ธ.ค. พ.ศ. 2555

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) กรณีศึกษา: ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง
ชื่อผู้เขียน	นางสาวโสภิตกัญ สังขกรม
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์

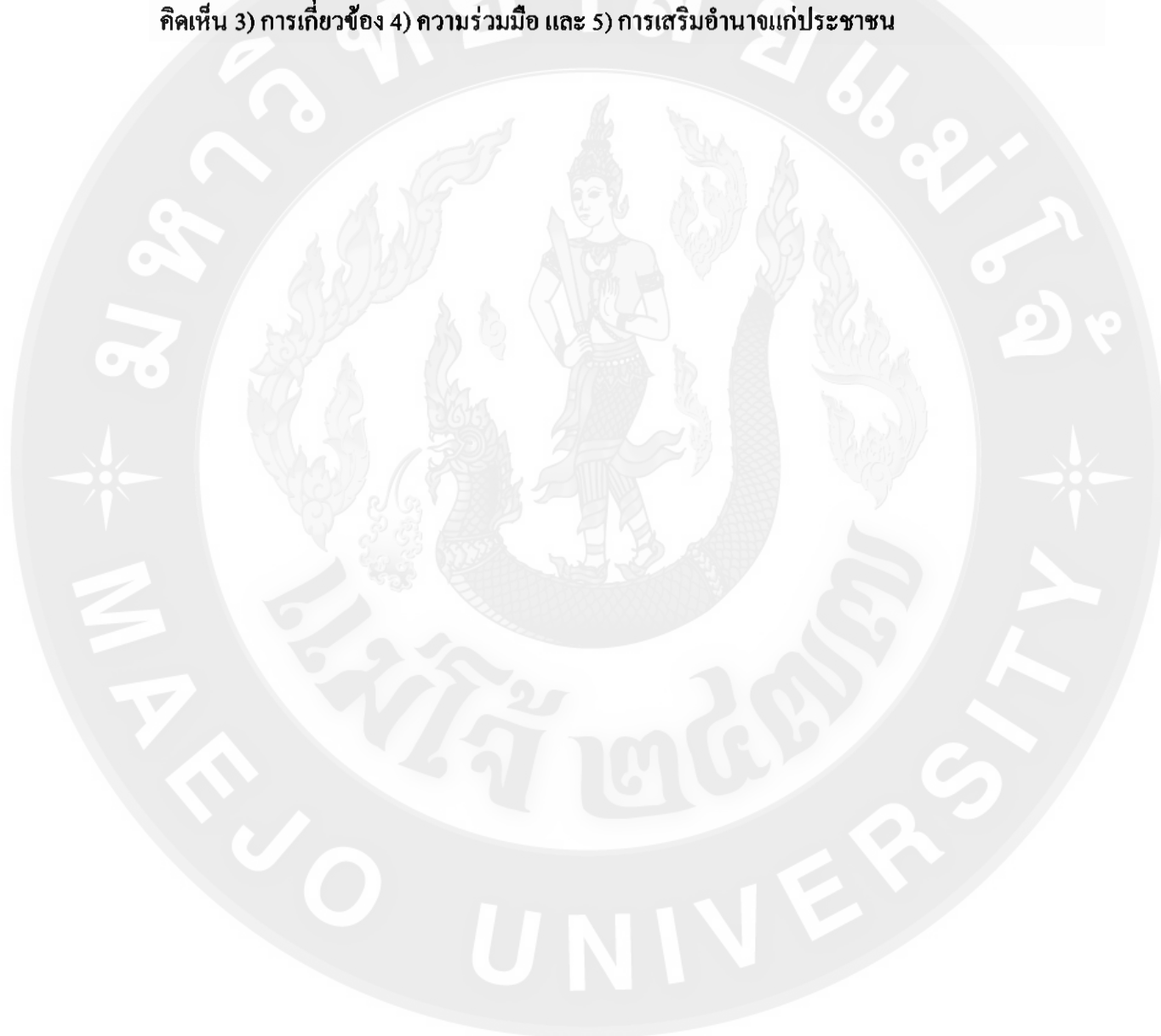
บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำกลุ่มองค์กรของตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ซึ่งครอบคลุม 11 หมู่บ้าน 88 คน 8 กลุ่มองค์กร และเลือกคณะกรรมการบริหารของศูนย์ประสานงานองค์กรจำนวน 14 คนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ที่มีข้อคำถามแบบปลายเปิด และปลายปิด ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่นแล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้มาโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ T-test และ One way anova ซึ่งกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 และหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากเวทีชุมชน

1. ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำองค์กรตำบลท่าผาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรค คือ การไม่มีการสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิก ไม่มีกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รัฐและหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่มีความต่อเนื่องในการทำงาน จำนวนกิจกรรมร่วมกันมีน้อย แนวทางในการทำงานบูรณาการไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องในการบริหารโครงการและกิจกรรม ขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ผู้นำหมู่บ้านไม่เป็นตัวอย่างที่ดีด้านการบริหารยังไม่โปร่งใส

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรใน ศอช.ต. ตำบลท่าผา ได้แก่ อายุ เพศ สถานะทางสังคม การศึกษา รายได้ ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อ ศอช.ต. การได้รับข่าวสาร ผลตอบแทน ระยะทางในการเดินทางถึง ศอช.ต. ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

3. แนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน แบ่งตามหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 5 ด้าน 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

Title	Community Participation in the Organization Coordination Center at the District Level: A Case Study of Thapa Sub-district, Koh Kha District, Lampang Province
Author	Miss Sopitak Sungkagom
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Somkid Kaewtip

ABSTRACT

The objectives of this study were to : 1) explore the level of community participation in the coordination center of the district community organizations; 2) explore community participation factors; and 3) find a guideline for developing the community participation Thapa sub-district, Koh Kha district, Lampang province. The sample group in this study consisted of 88 leaders of 8 Thapa sub-district community organizations. Also, 14 administrative committee members were selected to find a guideline for developing the community participation. A set of open ended and close ended questionnaires passing the validity and reliability tests was used for data collection. Obtained data were analyzed by using the Statistical Package for the Social Sciences Program. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation), t-test, and one way ANOVAs were used for the statistical treatment with the statistical significance level at 0.05. Results of the study revealed the following:

1. Most of the Thapa sub-district organization leaders participated in the administration and activities at a moderate level. The following were problems encountered: there was no communication between the organization leaders and members; there was no clear participation activity; the government and concerned agencies did not have continual operation; there were few collaborative activities; a guideline for integrated operation was not clear; there was lack of continual projects and activities management; there was lack of local organization participation and support; and village leaders were not good models on transparent management.

2. Factors related to the level of participation of the organization leaders were age, sex, social status, educational attainment, income, knowledge and understanding in the organization center, information perception, returns, distance of the organization center, and years of residing.

3. A guideline for developing the community participation included 5 aspects: 1) provision of data or information; 2) exposure to opinions, 3) concerning; 4) coordination, and 5) empowerment of local people.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้จะสำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารธนา ยศสุข กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมช ศิระโกเศ กรรมการที่ปรึกษา ผู้ซึ่งได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา และตรวจแก้ไขอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มต้นมาตามลำดับ จนทำให้ วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในเขต รับผิดชอบตำบลท่าผาและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายอันเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ต้อง ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยพร้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนและให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ให้ผู้วิจัยทำสำเร็จตามความมุ่งหวังและขอขอบคุณพี่ เพื่อน ร่วมสถาบันทุกท่านที่เป็นกำลังใจอยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้

โสภิตักษ์ สังขกรม

สิงหาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
สารบัญภาพผนวก	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
โจทย์การวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการทำวิจัย	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
โครงสร้างศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน	7
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน	12
แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	24
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย	26
แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	32

บทที่ 3 วิธีการวิจัย	33
สถานที่ดำเนินการวิจัย	34
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	34
ทดสอบเครื่องมือ	34
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
วิธีการรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการวิจัย	40
บริบทชุมชน	40
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป	41
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการมีส่วนร่วม	57
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	70
สรุปผลการศึกษา	70
อภิปรายผลของการศึกษา	74
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	77
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	78
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	83
ภาคผนวก ข ภาพบริบทของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล	
ตำบลท่าผา	92
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย	95
ภาคผนวก จ กระบวนการจัดเวที	99
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย	104

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	42
2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	42
3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ	43
4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา	43
5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ	44
6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้	44
7 แสดงจำนวนและร้อยละของผลตอบแทนในการร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงาน	45
8 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลท่าผา	45
9 แสดงจำนวนและร้อยละระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	46
10 แสดงความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ค.)	46
11 แสดงแหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	48
12 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	49
13 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	51
14 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	52
15 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	54
16 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	56
17 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ค.) จำแนกตามเพศ	57
18 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ค.) จำแนกตามอายุ	58

ตาราง	หน้า
19 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) จำแนกตามระดับการศึกษา	58
20 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) จำแนกตามสถานภาพ	59
21 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) จำแนกตามช่วงรายได้	60
22 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) จำแนกตามระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงาน	61
23 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	62

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

32

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวก	หน้า
1 แสดงบริบทชุมชนของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล บ้านนาเวียง	93
2 องค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล บ้านนาเวียง	94
3 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา	96
4 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา	97
5 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา	98

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤตในปัจจุบันส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุของสังคมไทยไม่มีความพร้อมและแข็งแกร่งพอทั้งความสามารถและจิตใจที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในระบบของโลกซึ่งกระทบถึงประเทศได้อย่างรวดเร็วในทุกเรื่องทั้งค่านิยม วัฒนธรรม จิตวิญญาณและวิถีคิด ผลกระทบถึงประเทศไทยได้อย่างรวดเร็วมากในยุคที่เทคโนโลยีสื่อสารเจริญก้าวหน้า เช่น ปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาที่เป็นรูปธรรมและกระทบต่อทุกคนในประเทศอย่างมากในขณะนี้ คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะประเทศไทยได้พยายามพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจโดยรับการถ่ายทอด เรียนรู้เลียนแบบประเทศที่เจริญแล้ว โดยไม่คำนึงถึงโครงสร้างและวัฒนธรรมของประเทศของตนอย่างถ่องแท้เน้นความเจริญทางวัตถุและแข่งขันในทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ได้เตรียมคนในประเทศให้พร้อม (อนุภาทิรลาภ, 2528: 25-30) โดยเฉพาะคนชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจไม่ได้คำนึงถึงรากฐานทางสังคมวัฒนธรรมและศักยภาพชุมชน แต่มุ่งเน้นให้เพิ่มรายได้เป็นสำคัญมุ่งการผลิตเพื่อขายดำเนินการในรูปของธุรกิจมุ่งกำไรเป็นหลักถึงแม้จะหนุนให้เกิดการรวมกลุ่มแต่ขาดพลัง ขาดความรู้และประสบการณ์ขาดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง หากกระบวนการพัฒนายุคใหม่มีเป้าหมายที่พึ่งตนเองของประชาชนวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนี้คือการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประชาชนที่เข้มโดยผ่านการบริหารจัดการที่เกิดจากการรวมพลังของกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองไปสู่เป้าหมายซึ่งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนทั้งระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการสร้างกระบวนการพัฒนาในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยังยืนต่อไปจากการประสานงานของศูนย์ซึ่งถือว่าเป็นพลังในการมีส่วนร่วมของชุมชน (กรรณิกา ชมดี, 2540: 20)

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) คือองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ชุมชนมีสมาชิกประกอบด้วย องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเป็นหลัก จึงมีการทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการทำหน้าที่ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการและประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนรองรับการดำเนินงาน

จะเห็นได้ว่าศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) จะเป็นองค์กรที่มีพลังได้ จะต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนกลุ่มองค์กรชุมชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

หลักการสำคัญของการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนมีหลักการในการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความเห็นพ้องต้องกันของกลุ่ม องค์กรชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ
2. ใช้กระบวนการประชาคมเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน
3. เป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายของภาคประชาชนมิใช่กลไกหรือหน่วยงานของภาครัฐ
4. การติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่ายสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
2. เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชนนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. เพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนแต่ละระดับตำบลประกอบด้วย สมาชิกคณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและคณะที่ปรึกษา ดังรายละเอียดดังนี้

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)

1. สมาชิก ประกอบด้วย
 - 1.1 กลุ่ม องค์กรชุมชนทั้งหมดในตำบล
 - 1.2 ผู้นำที่เป็นทางการ (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ)
 - 1.3 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสนา ผู้นำ อช. ฯลฯ)
2. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้แทนองค์กร/เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับตำบล/หมู่บ้าน
 - 2.2 ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ)

3. คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย

3.1 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

3.2 ผู้นำที่เป็นทางการ

3.3 หน่วยงานต่าง ๆ

3.4 ภาคเอกชน หรือ NGO

มนตรี นาคสมบูรณ์ (2548: 28) สำหรับผลลัพธ์ (outcome) และผลสัมฤทธิ์ (Result) ของกระบวนการทำงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนสามารถวัดผลได้โดยพิจารณาจาก (ตันฉัตร ตันเสถียร, 2537: 14)

1. ความสามารถในการบริหารจัดการของ สอช.ค.
2. ชุมชนมีศูนย์ประสานงานการทำงานขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ
3. เครือข่ายองค์กรมีพลัง
4. องค์กรชุมชนเข้มแข็ง
5. ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ

ซึ่งจากวัตถุประสงค์ของศูนย์ประสานงานเพื่อการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเพื่อรวมพลังให้เป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนนำไปเพื่อแก้ไขปัญหาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนพบว่าศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลไม่ได้การทำงานตรงตามวัตถุประสงค์ของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนรับตำบลถือเป็นศูนย์ประสานงานทำงานขององค์กรชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชน เนื่องจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรและชาวบ้านในตำบลซึ่งส่วนใหญ่สตรีเข้ามาทำงาน โดยจะสังเกตได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมและการสัมภาษณ์

ดังนั้นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมีความสำคัญและความจำเป็นเพราะกลุ่มเป็นหน่วยของสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเพื่อพวกเขาเองเพราะความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมและมีภารกิจร่วมกันที่จะทำให้สังคมดีขึ้น การรวมกลุ่มยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน การแก้ไขปัญหาระยะยาว หรือการสร้างความมั่นคงในชีวิต การรวมกลุ่มเกิดขึ้นจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและจากการค้นพบด้วยศักยภาพของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มี “ของดี” อยู่และนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดอาชีพขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มเองจะต้องสร้างกระบวนการหรือแนวทางที่จะทำให้กลุ่มสามารถเป็นองค์กรบริหารจัดการตนเองได้เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอกให้มากที่สุดซึ่งเป็นองค์กรจัดการตนเองซึ่งจะส่งผลดีต่อกลุ่มและชุมชนในระยะยาวเช่น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน การรู้จักและเข้าใจตนเอง การตระหนักถึงการพึ่งพาตนเอง การมีอำนาจในการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ การมีวิถีคิดที่อิสระ การมีความเชื่อมั่น และศรัทธาในตนเอง ตลอดจนมีความสามารถเชื่อมโยงคน ความรู้และทรัพยากรเข้าด้วยกันเพื่อจะได้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ไพบุลย์ เจริญทรัพย์, 2550: 20) ผู้วิจัยจึงเลือกจะศึกษาการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อนำแนวทางไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงาน

โจทย์การวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนเป็นอย่างไร และปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา และแนวทางไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษานี้ชุมชน นักพัฒนาชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนภายใต้ภูมิสังคมของชุมชนต่อไปได้
2. องค์ความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการในทางการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการทำวิจัยไว้ ดังนี้

ขอบเขตเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งการมีส่วนร่วมในการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงานพัฒนาและร่วมรับผลประโยชน์ในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน
2. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของสอช.ต. อายุ เพศ สถานะทางสังคม การศึกษา รายได้ และความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานในสอช.ต. การได้รับข่าวสาร ผลตอบแทน ระยะทาง ระยะเวลาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบลนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมสอช.ต.

ขอบเขตประชากร

ศึกษาผู้นำกลุ่มองค์กรในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 11 หมู่บ้าน 88 คนจาก 8 กลุ่มองค์กรและเลือกคณะกรรมการบริหารของศูนย์ประสานงานองค์กรจำนวน 14 คน

ขอบเขตระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะในการศึกษาประมาณ 2 ปี 6 เดือน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2552 ถึงเดือน มีนาคม 2555

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในบริหารกิจกรรมและโครงการ โดยร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงานพัฒนาและร่วมรับผลประโยชน์ของผู้นำภายในองค์กร 8 องค์กร 11 หมู่บ้านของ สอช.ต. : กรณีศึกษาตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ชุมชน หมายถึง ผู้นำองค์กรใน สอช.ต. : กรณีศึกษาตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง จำนวน 88 คน

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (สอช.ต) หมายถึง องค์กรที่เป็นศูนย์กลางประสานงานการทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนมีสมาชิกประกอบด้วย มีการทำงานลักษณะเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆในระดับตำบลท่าผาตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปางเป็นศูนย์ประสานงาน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้นำกลุ่มองค์กรในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง 8 กลุ่ม 11 หมู่บ้าน จำนวน 88 คน

ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารใน สอช.ต. หมายถึง ความหมาย การก่อตั้ง การบริหารงาน สมาชิกของ สอช.ต.: กรณีศึกษาตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ สอช.ต. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา สอช.ต. : กรณีศึกษาตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง คือ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพ ผลตอบแทน ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ระยะทางในการเดินทาง สอช.ต. ความรู้และความเข้าใจในการบริหารโครงการและกิจกรรม ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและแรงจูงใจ

แนวทางการมีส่วนร่วม หมายถึง การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของสอช.ต จากกลุ่มตัวอย่างผ่านเวทีชุมชน 2 เวที

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) กรณีศึกษา : ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. โครงสร้างศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน
2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
3. วัฒนธรรมชุมชน
4. แนวคิดเครือข่าย
5. ทฤษฎียอมรับ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน

ความหมาย

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) คือองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ชุมชนมีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเป็นหลักจึงมีการทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการทำหน้าที่ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการและประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการดำเนินงานศอช.รองรับการดำเนินงาน

จะเห็นได้ว่าศอช.ต. จะเป็นองค์กรที่มีพลังได้จะต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนกลุ่มองค์กรชุมชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานทุกขั้นตอน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, 2530: 30)

หลักการสำคัญของการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนมีหลักการในการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความเห็นพ้องต้องกันของกลุ่ม องค์กรชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ
2. ใช้กระบวนการประชาคมเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน

3. เป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายของภาคประชาชนมิใช่กลไกหรือหน่วยงานของภาครัฐ

4. การติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่ายสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
2. เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชนนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. เพื่อให้เป็นเครือข่ายขององค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โครงสร้างศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

การดำเนินศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนจะดำเนินการ 5 ระดับ

1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)
2. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับอำเภอ (ศอช.อ.)
3. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับจังหวัด (ศอช.จ.)
4. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับเขต (ศอช.เขต.)
5. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับประเทศ

โดยในเบื้องต้นจะดำเนินการใน 3 ระดับ คือ

1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)
2. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับอำเภอ (ศอช.อ.)
3. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับจังหวัด (ศอช.จ.)

องค์ประกอบของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนแต่ละระดับประกอบด้วยสมาชิกคณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและคณะที่ปรึกษา ดังรายละเอียดดังนี้

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)

1. สมาชิก ประกอบด้วย
 - 1.1 กลุ่ม องค์กรชุมชนทั้งหมดในตำบล
 - 1.2 ผู้นำที่เป็นทางการ (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ)

- 1.3 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสนา ผู้นำ อช. ฯลฯ)
2. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน จำนวน 9-15 คน

ประกอบด้วย

- 2.1 ผู้แทนองค์กร/เครือข่ายองค์กรชุมชนระดับตำบล/หมู่บ้าน องค์กรละ 1-2 คน
- 2.2 ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ)
3. คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
 - 3.2 ผู้นำที่เป็นทางการ
 - 3.3 หน่วยงานต่าง ๆ
 - 3.4 ภาคเอกชน

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.อ.)

1. สมาชิกประกอบด้วย
 - 1.1 ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล
 - 1.2 กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ระดับอำเภอ
2. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน จำนวนอย่างน้อย 9 คน

ประกอบด้วย

- 2.1 ผู้แทนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ศูนย์ละ 1 คน
- 2.2 ผู้แทนองค์กร/เครือข่ายองค์กรชุมชน ระดับอำเภอ องค์กรละ 1 คน
3. คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
 - 3.2 ผู้นำที่เป็นทางการ
 - 3.3 หน่วยงานต่าง ๆ
 - 3.4 ภาคเอกชน

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.จ.)

1. สมาชิก ประกอบด้วย
 - 1.1 ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ
 - 1.2 กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ระดับจังหวัด
2. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน จำนวนอย่างน้อย 9

คนประกอบด้วย

- 2.1 ผู้แทนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับอำเภอ ศูนย์ละ 1 คน
- 2.2 ผู้แทนองค์กร/เครือข่ายองค์กรชุมชน ระดับจังหวัด องค์กรละ 1 คน
3. คณะที่ปรึกษาประกอบด้วย
 - 3.1 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
 - 3.2 ผู้นำที่เป็นทางการ
 - 3.3 หน่วยงานต่าง ๆ
 - 3.4 ภาคเอกชน

แนวทางการก่อเกิดศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า สอช. เป็นองค์กรที่เป็นเครือข่ายประเภทหนึ่งซึ่งปกติแล้วเครือข่ายจะมีหลายรูปแบบได้แก่

1. เครือข่ายที่มีลักษณะรวมศูนย์สมาชิกมีความสัมพันธ์กับองค์กรแทนแต่ไม่มีเครือข่ายสมาชิกด้วยกัน
2. เครือข่ายที่มีองค์กรแกนสมาชิกมีการติดต่อซึ่งกันและกันและองค์กรแกนอำนวยความสะดวกให้ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
3. เครือข่ายที่ไม่มีองค์กรแกนทุกองค์กรมีการติดต่อเชื่อมโยงกันและกันลักษณะของเครือข่ายที่สมบูรณ์ที่สุดแต่เป็นได้ยากในความเป็นจริง
4. เครือข่ายกระจายอำนาจ สมาชิกสามารถติดต่อซึ่งกันและกันและยังติดต่อกับองค์กรภายนอกอื่นๆ โดยได้รับมอบให้เป็นเลขานุการหรือแกนการประสานซึ่งลักษณะนี้มีแกนหรือเลขานุการเครือข่ายหลายคน

สอช. จะเป็นเครือข่ายผสมในลักษณะที่ 2 และ 4 ซึ่งน่าจะเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด โดยใช้ขอบเขตของเครือข่ายในเบื้องต้น ดังนั้นจึงมีศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (สอช.ด.) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับอำเภอ (สอช.อ.) ฯลฯ เพื่อให้เห็นรูปธรรมและองค์กรชุมชนมีโอกาสทำงานเชื่อมโยงกัน ในลักษณะเครือข่ายทั่วประเทศซึ่งหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งจะพบว่าการทำงานในลักษณะเช่นนี้เป็นการช่วยเปิดเวทีระดับต่าง ๆ ให้กลุ่มองค์กรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้กันในขณะเดียวกันการเปิดเวทีดังกล่าวอาจจะนำไปสู่การประสานการทำงานกัน ในลักษณะเครือข่ายรูปแบบอื่น ๆ เช่น เครือข่ายอาชีพ เครือข่ายผู้นำ เครือข่ายวัฒนธรรม ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน รูปแบบของเครือข่ายอาจเปลี่ยนจากเครือข่ายที่มีองค์กรเป็นแกน เป็นเครือข่ายที่สมบูรณ์แบบตามรูปแบบที่ 3 ได้ในที่สุด

การเกิดศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนควรดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความพร้อม และความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งในส่วนของผู้ที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ ชุมชนให้เกิดความชัดเจนถึงความจำเป็น และประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากรวมตัวเป็นเครือข่ายของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเองของภาคประชาชนนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งกระบวนการเริ่มต้นเพื่อก่อเกิดศอช. สามารถใช้เวทีประชาคมเพื่อระดมพลังจากทุกภาคส่วนและดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความพร้อมและสร้างความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่และทีมวิทยากร

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อมกลุ่ม องค์กรและผู้นำชุมชน

ขั้นที่ 3 การจัดเวทีประชาคมเพื่อการก่อเกิดศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.)

ขั้นที่ 4 การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนโดยจัดเวที

ขั้นที่ 5 การดำเนินตามแผน โดยศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและการสรุปติดตามผล

(คันฉัตร ดันเสถียร, 2537: 20)

กระบวนการทำงานของ ศอช. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนศอช. เป็นองค์กรที่เป็นศูนย์กลางประสานการทำงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและเกิดขึ้นจากความพร้อมและความต้องการของชุมชน สมาชิก ประกอบ ด้วยองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเป็นหลัก จึงมีการทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง

กระบวนการทำงานของ ศอช. มุ่งผลความสำเร็จที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ฉะนั้น ศอช. จะต้องทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสนับสนุนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ โดยใช้ ศอช.เป็นกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันในระดับชุมชนโดยปัจจัยหรือเงื่อนไขหลายอย่างที่จะช่วยให้เกิดผลสำเร็จได้เช่นการประสานความร่วมมือกันทำงานของเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการต่าง ๆ การจัดระบบข้อมูลและการสนับสนุนงบประมาณ ฯลฯ ซึ่งสามารถเรียกได้ว่า เป็นปัจจัยนำเข้า (input) ในส่วนของศอช. จะเป็นองค์กรที่บริหารจัดการปัจจัยนำเข้า ดังกล่าว โดยใช้เวทีประชุมชมรมหรือกลวิธีอื่น ๆ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานร่วมกันขององค์กรสมาชิก

ผลจากการบริหารจัดการโดยกระบวนการทำงานของ ศอช. จะก่อให้เกิดผลผลิต (output) เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมในหลายเรื่องที่สำคัญเช่นแผนชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การนำเสนอเป็นแผนของท้องถิ่น

นอกจากนั้น ยังก่อให้เกิดโครงการและกิจกรรมการทำงานของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ

ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว กลุ่มอาชีพ เครือข่ายทุนชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ฯลฯ ที่แก้ไขปัญหาของชุมชน อาทิ การแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นต้น

สำหรับผลลัพธ์ (outcome) และผลสัมฤทธิ์ (Result) ของกระบวนการทำงานของ ศอช. สามารถวัดผลได้โดยพิจารณาจาก

1. ความสามารถในการบริหารจัดการของ ศอช.
2. ชุมชนมีศูนย์ประสานงานการทำงานขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ
3. เครือข่ายองค์กรมีพลัง
4. องค์กรชุมชนเข้มแข็ง
5. ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาศักยภาพชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชนมีการปฏิบัติในหมู่เกษตรกร โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ วิธีการและหลายวัตถุประสงค์ เห็นได้จากการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้านชุมชนหมู่บ้านตลอดจนสังคม เช่น ประเพณีลงแขก การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วม อาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศหรือแม้แต่ประเทศเดียวกันก็ตาม การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกันเฉพาะในระบบเศรษฐกิจสังคมและการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น

1.1 ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

มนตรี นาคสมบูรณ์ (2548: 37) การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้วหมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควบคุมไปกับการดำเนินงาน มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย

ปิ่นไพร ชาววัง (2541: 30) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหาเป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไปแล้วให้

ประชาชนมาร่วมในเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมาเอง

พิรพล ไชยพงศ์ (2539: 37) ได้ขยายความการที่ส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อการกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณีต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผนและการดำเนินการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับผลประโยชน์ที่ได้

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไป ตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ไพบุลย์ เจริญทรัพย์ (2550: 17) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาในตัวเอง ความเชื่อมั่นในตัวเอง จากการได้ร่วมกันคิดริเริ่มตัดสินใจปฏิบัติการร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองทั้งสร้างความรู้สึกรับรู้เป็นเจ้าของในการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถ และประสิทธิภาพการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตย โดยยึดถือปรัชญาทางการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส ที่เอื้ออำนวย”

จากที่กล่าวมา การพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการนำไปสู่การพัฒนาอีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่ขาดไม่ได้ ในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในตัวเอง จากการปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นการเป็นผู้รับผลการพัฒนาให้กลายเป็นผู้กระทำในกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพ

ของประชาชนในการควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง ซึ่งมีใช้การกำหนดจากบุคคลภายนอก แล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชน มีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหาและดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา คือ การที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมรวมถึง การใช้การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้มีผู้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ต่าง ๆ กันดังนี้
ไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจขั้นตอน (Preliminary Reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Problem Identification Studies)
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไข (Search for Solutions)
4. การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา (Assessment for Solutions)
5. การปฏิบัติงานโครงการ (Project Implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (Formal Project Evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการหรือดำเนินโครงการให้บรรลุผล (Project Reconsideration of Completion)

เขวามาลย์ ช้อยจุฬี (2542: 48) ได้เสนอองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การร่วมมือและทั้งการเข้าร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการเข้าร่วมในการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

อคิน รพีพัฒน์ (2530: 101) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากแนวคิดและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกันมาก จะแตกต่างกันบ้างในส่วนรายละเอียดแยกย่อย โดยโคเฮนและอัทซอพ ให้ความสำคัญของการรับผลประโยชน์หรือผลเสียของการพัฒนา ในขณะที่ อคิน รพีพัฒน์ได้เน้นมากที่การค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรม

ลิขิต หมู่ดี (2538: 55) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนามี 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหาและจัดการลำดับตามความสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 มีส่วนร่วมในการวางแผนโดยกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัตถุประสงค์ และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงานและประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 มีการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุประสงค์และจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาทั้งด้านวัตถุประสงค์และจิตใจ

1.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

การพิจารณามีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดของ แมไซฮัส สไตเฟล และ แอนดรูว์ เพียร์ส ได้เสนอการมีส่วนร่วม 5 มิติ คือ (สุพรรณ วงศ์คำพันธ์, 2539: 5-7)

1. การมีส่วนร่วมเป็นการประจักษ์หน้า โดยถือว่าการมีส่วนร่วมสะท้อนลักษณะการแจกแจงแบ่งสรรอำนาจในการตัดสินใจที่ผุดผ่องไปจากเดิมจึงอาจมองได้ว่าเป็นการประจักษ์หน้าระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มสังคม กลุ่มชนชั้นต่างๆเป็นการประจักษ์หน้าระหว่างผลประโยชน์ของชาวชนบทกับผลประโยชน์ของคนในเมือง
2. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของกลุ่มและขบวนการในการเข้าร่วมมตินี้พิจารณาการมีส่วนร่วมจากการวิเคราะห์โครงสร้างวิธีดำเนินการตลอดจนสภาพแวดล้อมของกลุ่มและขบวนการที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วม
3. การมีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลตามนิยามทั่วไปการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของพฤติกรรมกลุ่มแต่ขณะเดียวกันการตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มเป็นการตัดสินใจเฉพาะบุคคล
4. การมีส่วนร่วมเป็นโครงการในวงการและองค์การระหว่างประเทศการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงโครงการซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเฉพาะด้านและเป็นโครงการที่มุ่งให้ผู้ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมด้วยบางระดับการพิจารณามีส่วนร่วมจากมิติของโครงการนี้อาศัยข้อสมมุติที่ว่าถึงแม้โครงการจะถูกกำหนดขึ้นจากแหล่งใดก็ตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดจากเบื้องบนแต่ก็เชื่อว่าถ้ากลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมแล้วโครงการจะเกิดผลและการเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายย่อมเกิดขึ้นได้ถ้าใช้วิธีการเข้าถึงปัญหาที่ถูกต้อง
5. การมีส่วนร่วมเป็นนโยบายตามความหมายกว้างเราอาจมองประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นเรื่องเดียวกันกับประชาธิปไตยโดยทั้งนี้เพราะในปัจจุบันแทบไม่มีรัฐบาลใดกล้าคัดค้านหลักการประชาธิปไตยในแง่ที่มีการมีส่วนร่วมเป็นแกนกลางของนโยบายรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติ ผู้นำหรือผู้ปฏิบัติเองอาจมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายทั้งนี้ด้วยเหตุผลจากความกลัวหรือความไม่เชื่อว่าจะเกิดผลแต่มีรัฐบาลพยายามระดมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของมวลชนให้สนับสนุนรัฐบาลจึงเน้นการมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น 3 สถานะ (สรณะ เทพเนาว์, 2531: 19-22) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ (Spontaneity) เกิดขึ้นเองโดยมิได้มีการแทรกแซง เป็นลักษณะการร่วมซึ่งผู้ร่วมเต็มใจเกิดจากระดับฐานล่างมิได้มีการสนับสนุนจากภายนอก
2. การมีส่วนร่วมโดยการชักจูง (Inducement) โดยมีการสนับสนุนให้อำนาจ

และเห็นชอบเป็นทางการ

3. การมีส่วนร่วมโดยถูกบังคับ (hard-run) มีลักษณะมุ่งเน้นให้เข้าร่วมระดับของการมีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ

1. แบบปรากฏตัวเข้าร่วม (Presence) หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคลในโครงการที่หน่วยงานองค์การจัดขึ้น ผู้ที่เข้าร่วมโครงการไม่มีส่วนร่วมหรือควบคุมโครงการนั้น ๆ
2. แบบมีส่วนร่วม (Involvement) หมายถึง การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในโครงการ อาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ในกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการของคน
3. แบบควบคุม (Control) หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับที่บุคคลหรือกลุ่มสามารถควบคุมกระบวนการได้ทั้งหมด เช่น เป้าหมาย เนื้อหา วิธีการ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ในระดับนี้จะเน้นบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วม และมีส่วนควบคุมด้วยตัวเอง

ถึงแม้การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ แต่ในระยะยาวนั้นการมีส่วนร่วมโดยบังคับและขาดการสนับสนุนจากประชาชนจะก่อผลเสียและบั่นทอนความสนใจของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา ฉะนั้นการมีส่วนร่วมในงานการศึกษาและการพัฒนาบุคคลในชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทด้วยความสมัครใจในทุกขั้นตอน มิได้ถูกบังคับหรือชักจูง เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุปัญหาในชุมชนร่วมกัน การหาแนวทางวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรม รับผิดชอบต่อขั้นตอนตลอดจนกระทั่งติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน

1.4 ยุทธวิธีการมีส่วนร่วม

การพัฒนาชนบทที่มีประสิทธิภาพ ลักษณะที่มีรากฐานจากประชาชนชาวบ้านในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งปัญหาและความต้องการที่แท้จริงจากบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองเท่าเทียมกัน มีปัญหาร่วมกันจะสามารถรวมเป็นกลุ่มขนาดเล็กมีสมาชิกระหว่างยี่สิบถึงสี่สิบคน สมาชิกแต่ละคนจะมีโอกาสพูด และมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องทุกเรื่องของกลุ่มโดยวิธีการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการถึงปัญหาต่าง ๆ และวางแผนแก้ไขปัญหในเรื่องเล็ก ๆ ให้สำเร็จไปเรื่อย ๆ ด้วยกิจกรรมใหม่ต่อไปในรูปของการเรียนรู้โดยการกระทำเปิดโอกาสให้สมาชิกที่มีความรู้ความสามารถในกิจกรรมแต่ละอย่างผลักดันเข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการและสมาชิกทุกคนมีอำนาจในการตัดสินใจ มีสิทธิ มีเสียงเกี่ยวกับเรื่องราวของทุกคน (วีระ เกิดผล และคณะ, 2538: 50)

การริเริ่มก่อตั้งกลุ่มควรมีขนาดเล็กสมาชิกระหว่าง 15-35 คนสมาชิกคิดกำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้นเองตามสภาพความจำเป็นในสถานการณ์ของชุมชนจากสนทนาพูดคุยหรือเสนออภิปรายปัญหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับเสมอภาคเพื่อจะได้เป็นดัง

โครงสร้างที่ควรมีและเข้าใจถึงปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไข ด้วยการใช้กลุ่มเพื่อสร้างให้เกิดองค์กรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (วันเพ็ญ วอกกลาง, 2534: 82-83) อาจเรียกกลุ่มเหล่านี้ว่าเป็นแบบหลวม ๆ ในรูปแบบที่มี “แกนกลางและวงรอบนอก” ผู้มีความสนใจจะเป็นแกนกลางประมาณ 10 คน กลุ่มคนเหล่านี้จะปรึกษาหารือกันอยู่เสมอถึงปัญหาต่าง ๆ แนวทางวิธีการแก้ปัญหาตลอดจนริเริ่มกิจกรรม และเผยแพร่ความคิด ส่วนคนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวงรอบนอกคือผู้ที่สนใจกิจกรรมอยากรับรู้แนวคิดในการแก้ปัญหา จะร่วมในการปรึกษาซักถามและร่วมกิจกรรมด้วย แต่ก็ไม่ได้เป็นผู้ที่ริเริ่มกิจกรรมและไม่ได้เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม จำนวนคนในกลุ่มที่เป็นแกนกลางอาจเปลี่ยนแปลงได้จำนวนจะเพิ่มขึ้นเมื่อผู้ที่อยู่วงรอบนอกเกิดความสนใจมากขึ้นและเข้าร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเสมอจำนวนคนในกลุ่มที่เป็นแกนกลาง อาจลดลงได้ ถ้าหากมีผู้ใดเบื่อกว่าที่จะร่วมวงปรึกษาหารือ จำนวนคนที่อยู่ในวงรอบนอกก็อาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมที่กลุ่มทำนั้นเป็นสิ่งที่เขาต้องการหรือไม่ (สรณะ เทพเนาว์, 2531: 51)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเองจากสภาพที่เป็นจริงของชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญ คือ (สุธี ศรสวรรค์, 2538: 43)

1. การวิเคราะห์ชุมชน ประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์ปัญหาความต้องการวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกันของบุคคลในชุมชนด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์บนรากฐานของความคิดและปัญหาความต้องการของชาวบ้าน จากการสนทนาภายในกลุ่มขนาดเล็กชาวบ้านจะค่อย ๆ สร้างศักยภาพของตนเอง
2. กิจกรรม การที่จะทำกิจกรรมอะไร เมื่อไหร่และอย่างไร ขึ้นอยู่กับการพิจารณาตัดสินใจร่วมกันจากความต้องการของชาวบ้านในชุมชน
3. การรวมกลุ่มขนาดเล็กชาวบ้านที่มีความต้องการเหมือนกัน รวมกันเป็นกลุ่มธรรมชาติ สร้างอำนาจต่อรองทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ในการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพชุมชนได้รับความสนใจและความสำคัญมากขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากความล้มเหลวของการพัฒนาที่ผ่านมาที่เป็นการพัฒนาที่กำหนดจากบนสู่ล่าง (Top-Down Approach) ซึ่งการพัฒนาตามแนวทางนี้ส่งผลให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชน รวมถึงประชาชนขาดความรู้สึกรับรู้ของการเป็นเจ้าของจากการล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามกรอบแนวคิด ทำให้องค์กรที่ทำงานทางด้านการพัฒนาระดับประเทศและระหว่างประเทศเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประชาชนและการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่หลากหลายอย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องคิดค้นเรื่องขึ้นมาไม่ใช่กำหนดจากภายนอก จาก

ประสบการณ์การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประเทศต่างๆ และได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดในกระบวนการการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยได้สรุปถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. พื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมาจากแรงจูงใจถือเป็นแรงหนุนทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
 2. รูปแบบของการมีส่วนร่วมต้องผ่านองค์การจัดตั้งของประชาชนเองจะเกิดขึ้นเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชนสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทน เช่น กรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชนจะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ
 3. ขอบเขตการมีส่วนร่วมต้องชัดเจน การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือโครงการจะมีขอบเขตของการมีส่วนร่วมระยะเวลาการเข้าร่วมจำนวนครั้งที่เข้าร่วม ความสม่ำเสมอและฤดูกาลที่แตกต่างในแต่ละกิจกรรม
 4. ผลของการมีส่วนร่วมจะเกิดการรวมพลังที่จะสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นของตนเอง สร้างปฏิสัมพันธ์ มีความสามัคคีในระหว่างสมาชิกของชุมชน
- ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนและการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดแต่ประชาชนจะต้องเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมดูแลกำกับตลอดจนติดตามประเมินผลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและประชาชน (Empowerment) โดยมีพื้นฐานของการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเอง

แม้กระบวนการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไรก็ตามกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (สุพรรณ วงศ์คำพันธ์, 2539: 60) ก็มีอุปสรรคสำคัญ 4 ด้านได้แก่

1. มีการครอบงำของบุคคลบางกลุ่ม โดยการมีส่วนร่วมไม่เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชน
2. ขาดความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มยากจนจะไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจนรวมถึงการขาดความรู้ทักษะการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการพัฒนา
3. มีข้อจำกัดทางด้านเวลา เนื่องจากการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต้องใช้เวลาในการดำเนินการในการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้กับประชาชนให้เห็นความสำคัญ

การเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งจะไม่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาต่างๆที่มีระยะเวลาการดำเนินงานที่ตายตัวโดยเฉพาะโครงการของรัฐบาล

4. มีข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องปรับโครงสร้างที่เปลี่ยนจากการรวมอำนาจเข้าส่วนกลางเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและประชาชนซึ่งในประเทศกำลังพัฒนากำลังมีการเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามาบริหารจัดการเอง ดังนั้นการส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมจะต้องมีกลไกที่สร้างความเชื่อมโยงจากล่างสู่บน ทั้งในแนวนอนและแนวตั้งเพื่อให้การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ระดับการมีส่วนร่วม

Amstein (1969 สุนทร ทราษแก้ว, 2538: 52) ว่ามีการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็นระดับแบบขั้นบันไดซึ่งมีสามรูปแบบ ได้แก่

1. แบบหุ้นส่วนประชาชนมีอำนาจในการเจรจาต่อรองได้ด้วย
 2. แบบการมอบอำนาจให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงเช่น หากจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำที่ตัดสินใจก็มีตัวแทนประชาชนในสัดส่วนที่มากกว่า
 3. แบบขั้นสูงสุดคือประชาชนมีอำนาจในการเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องนั้น ๆ
- รูปแบบดังนี้กล่าวแสดงให้เห็นในภาพระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.5 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ประสพสุข คีรินทร์ (2531: 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาโดยทั่วไป ประชาชนอาจเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงินหรือร่วมมือในการจัดกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลที่เกิดจากการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลโครงการ

นอกจากลักษณะการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผลการศึกษาอีกบางส่วนที่กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at meeting)
3. เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution)
4. เป็นประธาน (Leader)

5. เป็นกรรมการ (Membership in Committees)

กล่าวโดยสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมอาจแบ่งโดย

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์แรงงาน การช่วยทำกิจกรรม รวมประชุม รวมแสดงความคิดเห็น
2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ ความเป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

1.6 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย

1. การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แก่ประชาชน
2. การสร้างองค์กรและพลังเครือข่าย
3. การวางแผนระดับท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ
4. การกระจายอำนาจ
5. การใช้หลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง การพึ่งตนเองแทนการพึ่งพา
6. การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ที่เหมาะสมให้กับประชาชน การพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน การตลาด ประสพการณ์
7. การพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่าย ให้มีความรู้ ความสามารถ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนการจัดเวทีประชาคม

1.7 ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาของ ชาย รมิดานนท์ (2527 อ้างใน เทียมรัตน์ อินทรีย์, 2546: 18) พบว่าอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกลุ่ม 3 ด้าน คือ

1. อุปสรรคด้านการเมือง เกิดจากการไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจ ของ ทหาร นายทุน และข้าราชการ
2. อุปสรรคด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจการต่อรองมีน้อย กระบวนการผลิต ปังจ่ายการผลิตอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์
3. อุปสรรคด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ในแต่ละพื้นที่ที่ทำให้ประชาชน ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เนื่องจากขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน/เผ่าฯ

นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ

1. ความแตกต่างในสังคม ด้านรายได้ อำนาจและฐานะทางเศรษฐกิจ
2. ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย
3. ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

1.8 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิดดังนี้
 จินรัตน์ สมสืบ (2539: 5) ได้นำเสนอปัจจัยการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย

1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานะทางสังคม รายได้
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ ประสบการณ์ทางสังคม เช่นความรู้ในเรื่องต่างผลประโยชน์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาในการอาศัย ฯลฯ
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร เช่นการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือบุคคลแหล่งที่มาของข่าวสาร

โดยมีปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมนอกจากการปลูกฝังจิตสำนึกจะต้องมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางซึ่งควรพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบายมาตรการ และการปฏิบัติ ที่เอื้ออำนวย รวมทั้งการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดมีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการตรวจสอบได้
2. ปัจจัยด้านประชาชน ที่มีจิตสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วมมีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่มองค์กรเครือข่ายและประชาสังคม
3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมกระตุ้น สร้างจิตสำนึก เอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรและร่วมเรียนรู้ชุมชน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดให้โอกาสประชาชนเข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

2. การรับฟังความคิดเห็น (consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะการแสดงความเห็นผ่านเว็บไซต์

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางนำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

4. ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โคนประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมดการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนการรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

ความหมายวัฒนธรรมและลักษณะสำคัญ

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นมา เป็นหนึ่งในบรรดาสรรพสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์พึงสร้าง วัฒนธรรมมีทั้งเชิงวัตถุเพื่อประโยชน์ใช้สอยและวัฒนธรรมเชิงวัตถุซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ ระเบียบกฎเกณฑ์ กติกา ธรรมเนียมประเพณี พิธีการ แบบแผนความประพฤติและการปฏิบัติ ซึ่งชุมชนได้สร้าง สะสมและสืบทอด (ผลิตซ้ำ) มาเป็นระยะเวลานาน อันเป็นการยืนยันหรือพิสูจน์ได้ว่าเป็นประโยชน์ใช้สอยสำหรับชุมชน

วัฒนธรรมน่าจะถือได้ว่าเป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่าและอุดมการณ์ของสังคมที่มนุษย์สร้างสรรค์และสะสมขึ้นมาเพื่อที่จะแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์และการปรับตัวกับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกันตามนั้นวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนพลังที่อยู่เบื้องหลังศิลปและวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์ ซึ่งจะมีความหลากหลายและซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นขณะเดียวกันก็มีพลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการผลิตใหม่ของชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม เพื่อปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขและบริบทของสถานะแวดล้อม (อรรถพ อุณนอก, 2538: 6)

ความหมายชุมชน

ชุมชนหมายถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนรอบคลุมความสัมพันธ์หลายมิติด้วยกัน มีทั้งความกลมกลืน ความขัดแย้ง ความซับซ้อน เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงได้ และไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยของพื้นที่ที่มีขอบเขตอย่างตายตัวแต่อาจจะปรากฏอยู่ในหน่วยที่มีขอบเขตหลายระดับรวมถึงขอบเขตของชุมชนในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีลักษณะความเป็นชุมชนแตกต่างกันออกไป

แนวคิดและความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน

อทิน รพีพัฒน์ (2530: 63) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนออกเป็น 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดแรก ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว วัฒนธรรมนี้ให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและแก่ชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน และวัฒนธรรมชุมชนเป็นพลังผลักดันการพัฒนา

ชุมชนที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตน *แนวคิดที่สอง* การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมสองกระแส คือ วัฒนธรรมชาวบ้าน และวัฒนธรรมทุนนิยม โดยวัฒนธรรมของชาวบ้านมีความเป็นอิสระเนื่องจากผูกพันอยู่กับความเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านที่เป็นรูปแบบสังคมที่มีความคงทนยืนนาน จึงเสนอให้เปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาไปเป็นการพึ่งตนเองอย่างในอดีต และเสนอบทบาทของชนชั้นกลางในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวบ้าน นำทรัพยากรจากสังคมเมืองไปให้กับชนบทมากขึ้นและคัดค้านการบีบบังคับต่อหมู่บ้าน *แนวคิดที่สาม* เน้นลักษณะคุณค่าทางจริยธรรมของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นอิสระ และดำรงอยู่ในปัจจุบันในสถาบันหมู่บ้าน มากกว่าการเสนอให้ต่อต้านวัฒนธรรมของรัฐและระบบทุนนิยม การพัฒนาคือการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนอันดีงามและการพึ่งตนเองที่เคยมีมาในอดีตแต่กำลังสูญเสียไป *แนวคิดที่สี่* เน้นการต่อต้านกระแสการพัฒนาของรัฐและส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง

การก่อเกิดแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นแนวทางหลักของการพัฒนาที่ทวนกระแสการพัฒนาทุนนิยม ไม่เพียงแต่นักพัฒนาหรือนักวิชาการที่นำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาเท่านั้น แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่นักวิชาการใช้เป็นตัวแบบในการศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความเข้มข้นขึ้นในทุกระดับ ซึ่งมักถูกมองว่าส่วนหนึ่งมาจากความล้มเหลวของภาครัฐในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นทางเลือกใหม่ของการจัดการทรัพยากรที่ยึดเอาชุมชนเป็นฐานหลักเกิดกระบวนการสร้างวาทกรรมป่าชุมชนขึ้นมาอย่างต่อเนื่องทั้งในวงวิชาการ การวิจัย การประชุมสัมมนา องค์กรพัฒนาเอกชน และกระบวนการประชาชน

ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน

ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนคือ ทำให้เกิดการรวมพลังของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนชนบทสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนก่อให้เกิดประสบการณ์ร่วม สร้างความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนในวัฒนธรรมของตน ทำให้คนในสังคมเห็นความสำคัญทางด้านคุณค่าจิตใจและความรู้สึกของคนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุดทางศาสนา นอกจากนี้ ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนนำไปสู่แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองแบบพึ่งตนเอง และก่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยแบบกระจายอำนาจ อีกทั้งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการดูแลรักษาธรรมชาติเพื่อคงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติอย่างสมดุล เพราะธรรมชาติจะช่วยคงความสามารถ

ในการพึ่งตนเองของชุมชนไว้ได้ (วันเพ็ญ วอกกลาง, 2534: 172-199) ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนข้างต้น ทำให้ขบวนการวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยปัจจุบันเชื่อมั่นว่าจะเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาแบบที่ไม่ทำลายล้างสถาบันชุมชนหมู่บ้านไทย แต่ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และทำให้เห็นว่าข้อเรียกร้องของคนเป็นข้อเรียกร้องที่มีเหตุผลและมีความเป็นไปได้สูง เพราะเป็นข้อเรียกร้องที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยเราเอง นอกจากจะส่งผลในระดับชุมชนแล้ว ยังมีสำคัญส่งผลสะท้อนต่อแนวคิดในระดับกว้าง (ระดับประเทศ) โดยเฉพาะได้ส่งผลสะท้อนที่สำคัญต่อวงวิชาการไทย 2 ประการด้วยกัน ประการแรก ขบวนการวัฒนธรรมชุมชน ส่งผลสะท้อนโดยตรงต่อวงการไทยศึกษา เพราะเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับชุมชน หมู่บ้านและชาวบ้านในวาทกรรมเกี่ยวกับไทยศึกษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาแม้แต่เรื่องของราชสำนักและราชการเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาที่มีรัฐเป็นแกนกลาง ทำให้ละเลยเรื่องของชาวบ้านและท้องถิ่นไป ในเอกสารต่างๆ จะเลือกบันทึกหรือพูดถึงหมู่บ้านเฉพาะใน 2 ประเด็นหลักๆ เท่านั้น คือ เรื่องของการปราบปรามโจรผู้ร้ายในชนบท และการเก็บภาษีจากหมู่บ้าน ไม่สนใจเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้านเลย (อนงพัฒน์จักร, 2535: 66)

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ความหมายของเครือข่าย

เครือข่ายเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหรือจัดกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลหรือองค์กรสนใจร่วมกันเครือข่ายจะนำไปสู่พลังในการจัดการกับปัญหาทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโดยรวมความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ก่อตัวเคลื่อนไหวและพัฒนางว้างขวางออกไปโดยนัยความของเครือข่ายมีลักษณะ คือ

1. มีองค์กรกลุ่มหรือตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกัน
2. มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
3. จัดกระบวนการของความร่วมมือเพื่อให้สามารถนำเอาวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ร่วมไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุ

จากคุณลักษณะของเครือข่ายดังกล่าวทำให้ทำให้้องค์กรมีพลังเข้มแข็งโดยเครือข่ายจะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามลักษณะความสนใจเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ข่าวสารการร่วมกันจัดโครงสร้างองค์กรและกระบวนการภายใต้ความร่วมมือโดยมีกติกามารยาท เพื่อให้ความเคลื่อนไหวมีพลังทางสังคมสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วม ซึ่งกระบวนการพัฒนาเช่นนี้จำเป็นมากในยุคปัจจุบันและอนาคต

ประเภทของเครือข่าย

เครือข่ายเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือจัดกิจกรรมกลุ่ม บุคคลหรือองค์กรสนใจร่วมกันเครือข่ายจะนำไปสู่พลังในการจัดการกับปัญหาระดับท้องถิ่นและ สังคมโดยรวม ความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ก่อตัวเคลื่อนไหวและพัฒนาอย่างกว้างขวาง ออกไป ซึ่งเครือข่ายอาจเกิดขึ้น 2 ประเภท คือ เครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายอำนาจต่อรอง

1. เครือข่ายการเรียนรู้

1.1. เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายที่เป็นสายใยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

1.1.1 ปัจจัยทางเครือญาติ เป็นญาติกันระหว่างชาวบ้านมีการเชื่อมโยง ไปมาหาสู่กันแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน

1.1.2 ปัจจัยทางความเชื่อ มีความเชื่อถืออย่างเดียวกัน เป็นครู-ศิษย์กัน

1.1.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ดัดต่อแลกเปลี่ยนสิ่งของและผลผลิตกันเสมอ

1.2. เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง การเกิดขึ้นของเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดย ความพร้อมและความต้องการของผู้นำหรือเครือข่ายเอง โดยพัฒนาจากเครือข่ายธรรมชาติเครือข่าย องค์กรในที่สุด

2. เครือข่ายอำนาจต่อรอง เครือข่ายนี้เกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่าปัญหา ที่ชุมชนต่าง ๆ เผชิญอยู่ไม่ได้เกิดจากชุมชนสร้างขึ้นมาเองหากถูกกระทำจากระบบภายนอกการจะ แก้ไขปัญหาแก้ปัญหาก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรองจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่ แท้จริงได้ การสร้างเครือข่ายจึงเป็นรูปแบบหนึ่งต่อมาสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ได้รับการสนองความ ต้องการรัฐอย่างแท้จริง ดังปรากฏการณ์ “มีอบ” ที่พบอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ลักษณะเครือข่าย

ลักษณะเครือข่ายจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ

1. เครือข่ายทางความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่าง ๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ทั้งชาวบ้านและผู้นำชุมชนได้มีโอกาสเผยแพร่แนวความคิดที่ชัดเจนขึ้น
2. เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่เน้นการช่วยเหลือร่วมมือกันในการทำกิจกรรมส่วนมากมักเป็นเครือข่ายในชุมชนที่สมาชิกของเครือข่ายอาจเป็นเครือญาติกันหรือสายสัมพันธ์เป็นครูและศิษย์กันหรืออาจรวมอยู่ในกิจกรรมเดียวกันสมาชิกของเครือข่ายจะคอยช่วยเหลือหรือร่วมมือกันยังผลให้งานพัฒนาสำเร็จเครือข่ายลักษณะนี้มักขยายได้โดยอาศัยหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่เห็นประโยชน์อาจให้ความสนับสนุนโดยนำพาชาวบ้านจากที่อื่นมาศึกษาดูงานหรืออาจนำผลงานจากชุมชนไปเผยแพร่ต่อมวลชน
3. เครือข่ายสนับสนุน เป็นเครือข่ายที่มีการระดมในรูปแบบของหุ้นจากสมาชิก เครือข่ายเช่น กองทุนร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว การทอดผ้าป่าหรืออาจเป็นทุนมาจากภายนอก (อนง พัฒนจักร, 2535: 66)

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย

การพัฒนาเครือข่ายเพื่อความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้สรุปการพัฒนาเครือข่าย 7 ขั้นตอนดังนี้ (ไพฑูริย์ เจริญทรัพย์, 2550: 50)

- ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกำหนดจุดหมายของเครือข่าย
- ขั้นตอนที่ 2 ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์
- ขั้นตอนที่ 3 สร้างแผนและพัฒนาแผนปฏิบัติ
- ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมบทบาทและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละกลุ่ม
- ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาระบวนการติดต่อสื่อสาร
- ขั้นตอนที่ 6 พัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
- ขั้นตอนที่ 7 การพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่าย

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วีระ เกิดผล และ สุจิตรา บุญรัตพันธุ์ (2538: 79) การพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนต้องสร้างเอง ชุมชนในอดีตอยู่ได้ด้วยระบบของตนเอง ระบบการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อย่างมีระบบเหมือนฝายในภาคเหนือ การรักษาทรัพยากรที่ผูกติดกับความเชื่อกับเรื่องผี อันเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีต ประเพณี ที่ต้องรักษาไว้ทำให้คนอยู่ด้วยความเคารพในแม่ธรณี แม่น้ำ แม่โพสพ เจ้าป่าเจ้าเขา ชุมชนอยู่รอดได้และยั่งยืนด้วยระบบซึ่งเป็นความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในวิถีของชุมชนที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องและเกื้อกูลกัน ระบบซึ่งชุมชนสร้างขึ้นเอง เป็นระบบการจัดการชีวิต จัดการทรัพยากร และทุนต่าง ๆ ของตนเองจัดการอย่างมีแบบแผนและเป็นตัวของตัวเอง

สุเมธ ทราบแก้ว (2536: 31-33) สรุปไว้ว่า ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากจะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้นได้แก่ การเพิ่มขึ้นของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณี เพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป

สิ่งสำคัญก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิมต้องถูก

กระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิตหรือบริโภค ภายใต้ขอบเขตจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อนซึ่งก็คือหลักในการลดการพึ่งพาเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเองและลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่า การกระเบียดกระเสียรจนเกินสมควรหากแต่อาจพุ่มพวยได้เป็นครั้งคราวตามอัตราส่วนใหญ่มักใช้จ่ายเกินฐานะที่หามาได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้วประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่งจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคอุตสาหกรรมพาณิชย์และการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทยคั้งนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริหรือพระบรมราโชวาทในด้านต่าง ๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิตสภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการการค้า แบบต่อสู้กัน

อย่างรุนแรง

4. ไม่หุคหนึ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาพร เพียรดี (2545: (2)-(3)) กล่าวถึง บริบทของการจัดการที่มีคุณภาพ ว่าทุกองค์การไม่ว่าจะมีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้งอย่างไร จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี ซึ่งการจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานขององค์การ

วันเพ็ญ วอกกลาง (2534: 82-83) กล่าวถึง ผลประโยชน์และผลตอบแทนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยต้องมีผลตอบแทนที่ความคุ้มค่าและสอดคล้อง โดยเฉพาะด้านระยะทางและเวลาที่เข้าร่วม

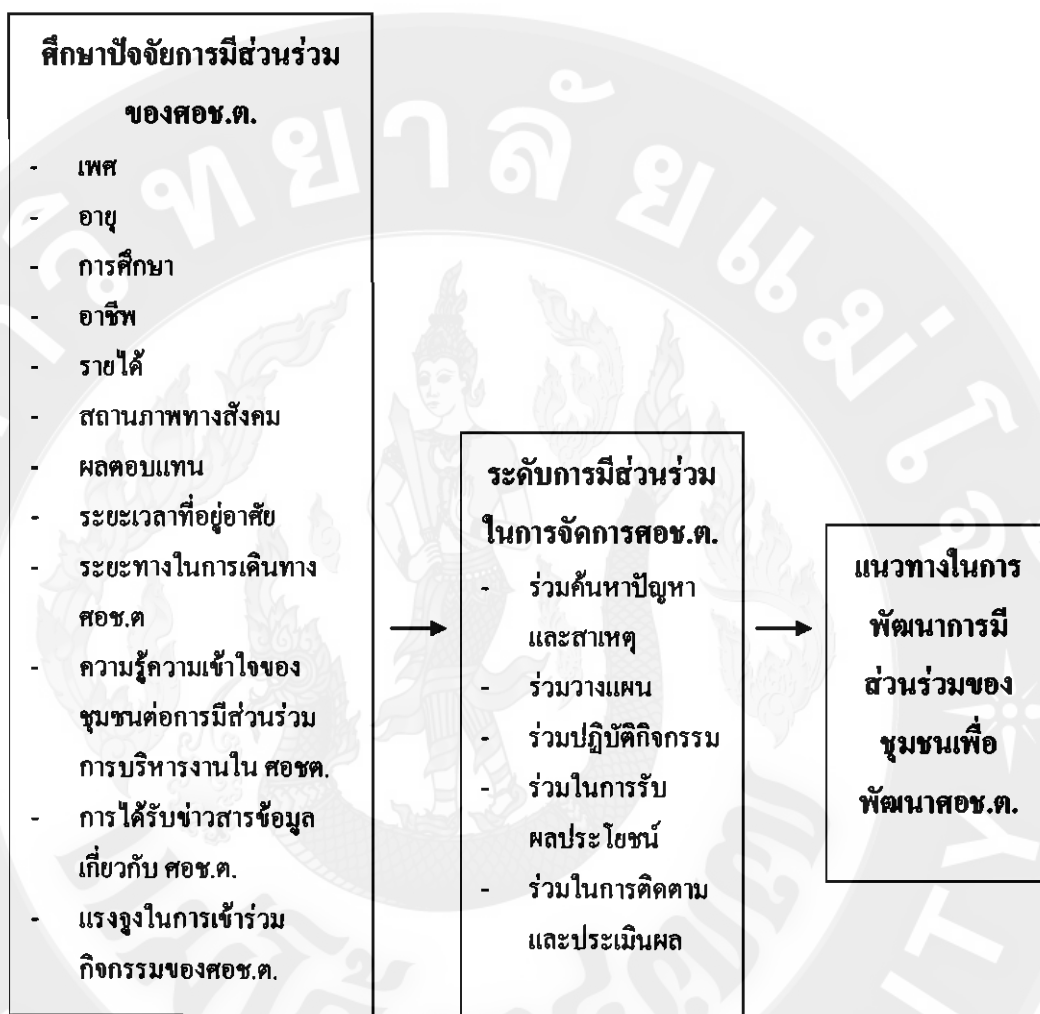
วรลักษณ์ มนต์เอื้อศิริ (2538: ก – ข) การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสด.) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ กพสด. คือ ลักษณะอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจสูง ความคาดหวัง ผลประโยชน์ส่วนตัว ความคาดหวังผลประโยชน์ชุมชน การเข้าถึงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทางราชการ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น

สุพัฒน์ วงศ์คำพันธ์ (2539: 5-7) ได้วิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยกล่าวว่าต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมี 5 ระดับคือการให้ข้อมูลข่าวสาร, การรับฟังความคิดเห็น, การเกี่ยวข้องในการเปิดโอกาสการร่วมเสนอแนะนำไปสู่การตัดสินใจ, ความร่วมมือ, และเสริมสร้างอำนาจ ในการมีส่วนร่วม จึงควรมีการเพิ่มจุดประสานและการประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งระดับตำบล เช่น การกระจายเสียงทางวิทยุชุมชน การกระจายตามสายของชุมชน เป็นต้น ไม่ใช่จากการอบรมในเพียงด้านเดียว

โกวิท พวงงาน (2551: ก – ข) กล่าวถึง วิทยุชุมชนเป็นสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ สู่ประชาชนในสังคมชนบทและเมือง และแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายการกระจายอำนาจภาคประชาชน นั้นต้อง มีเครือข่ายเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการกระจายอำนาจสู่ประชาชน โดยอาศัยหลายช่องทาง เช่น ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ดวงพร คำณูวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง (2545: 15 – 30) กล่าวถึง การพัฒนาหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน ว่า บทบาทและสถานภาพของหอกระจายข่าวสาร ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้ของรัฐสู่ชุมชน และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้หอกระจายข่าวสารสามารถสนองความต้องการของชุมชน ได้แก่ ผู้นำ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“มีส่วนร่วมของชุมชนศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” ใช้วิธีเชิงปริมาณซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับตำบล 2) เพื่อทราบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล 3) แนวทางในการพัฒนาของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระเบียบวิธีการวิจัยได้จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการรวบรวมและศึกษาค้นคว้าจาก จากหนังสือราชการของโครงการ ฯ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน เอกสารสิ่งพิมพ์ งานวิจัย และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาภาคสนาม (Filed Study) เป็นการศึกษาโดยมีเกณฑ์เลือกจากทฤษฎีภาวะผู้นำซึ่งจึงเลือกผู้นำองค์กรชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน 88 คนจากกลุ่มอาชีพ 8 กลุ่มในเขตตำบลท่าผาดังนี้
 - 2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(แบบสอบถาม)เพื่อต้องการข้อมูลที่มีรูปแบบหรือมาตรฐานเดียวกัน
 - 2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อได้ข้อมูลที่รอบด้านและสมบูรณ์

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยการเลือกจากผู้วิจัยใช้พิจารณาของตนเองว่าจะเลือกหน่วยใดที่ผู้วิจัยคิดว่าหน่วยนั้นน่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรตามทฤษฎีภาวะผู้นำของ (สธนะ เทพเนาว์, 2531: 8-36) โดยสัมภาษณ์ใช้แบบสอบถาม

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้อยู่พื้นที่ดำเนินการของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปางทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ 1 บ้านนางแตง หมู่ 2 บ้านใหม่ หมู่ 3 บ้านสบปรุง หมู่ 4 บ้านท่าผา หมู่ 5 บ้านนาเวียง หมู่ 6 บ้านท่าช้าง หมู่ 7 ศาลาหม้อ หมู่ 8 ศาลาบัวบก หมู่ 9 ศาลาเม็งหมู่ 10 บ้านหนองจอก หมู่ 11 บ้านแสนตอ

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดแผนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้นำองค์กรซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการวางแผนและพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต) ในเขตตำบลท่าผาทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ซึ่งมีกลุ่มองค์กร 8 กลุ่ม โดยเลือกผู้นำองค์กร 88 คน

ทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล กำหนดหัวข้อสัมภาษณ์ รวบรวมชื่อที่สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำหนดคำตอบของคำถามปลายเปิดและปลายปิดพิจารณาความเหมาะสมของข้อความคำตอบ พิจารณาความให้เหมาะสม

การสัมภาษณ์แบบมีสร้างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำไปทดลองเพื่อวิเคราะห์คุณภาพและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาและความเที่ยงตรงตามโครงสร้างให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแง่มุมต่างๆอย่างครอบคลุมและนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากนั้นจึงเอาแบบสอบถามไปหาความเชื่อถือได้โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง หาความเชื่อมั่นโดยคำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าตามแบบCronbach (เยาวมาลย์ จ้อยจุฬี, 2542 : 24)ปรับปรุงแก้ไข จัดทำแบบสัมภาษณ์ พิมพ์ส่งฉบับสมบูรณ์ โดยเกณฑ์ดังนี้

0.80 – 1.00 = มีความเชื่อถือได้สูงมาก

0.60 – 0.79 = มีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง

0.40 – 0.59 = มีความเชื่อถือได้ปานกลาง

0.20 – 0.39 = มีความเชื่อถือได้ต่ำ

0.01 – 0.19 = มีความเชื่อถือได้ต่ำมาก

ในการวิเคราะห์นั้นได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ และเกณฑ์การประเมินสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดอัลฟา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถืออัลฟาในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 0.8550 ดังนั้นความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้มีความเชื่อถือระดับสูงมาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย

1. ตัวผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างรอบด้านโดยสมบูรณ์
2. แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปซึ่งหมายถึงเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ อาชีพ จำนวน 6 ข้อเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ค.)

2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการบริหารศูนย์ประสานองค์กรระดับตำบลจำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ 2 คำตอบ คือใช่หรือไม่ใช่โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเกณฑ์การแบ่งระดับความรู้ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบใช่ ให้ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน

การแบ่งระดับความรู้

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 60 (0-5) ความรู้น้อย

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 61-79 (6-7) ความรู้ปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 80 (8-10) ความรู้มาก

2.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

2.3 ผลตอบแทนเคยได้รับเป็นคำถามแบบปลายเปิด

2.4 ระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล เป็นคำถามแบบปลายเปิด

2.5 ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

2.6 แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลเป็นคำถามแบบปลายเปิด

2.7 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน พัฒนา ร่วมในการยอมรับผลประโยชน์ ร่วมในการติดตามผลและประเมินผล เป็นข้อความประโยคบอกเล่าทั้งหมด โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เคยร่วมมากที่สุด เคยร่วมมาก เคยร่วมปานกลาง เคยร่วมน้อย ไม่เคยมีส่วนร่วม

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบว่าเคยร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ตอบว่าเคยร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ตอบว่าเคยร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ตอบว่าเคยร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ตอบว่าไม่เคยมีส่วนร่วม	ให้	1	คะแนน

การแบ่งระดับการมีส่วนร่วม

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

จำนวนชั้น 5

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 1.00 – 1.80 ไม่เคยมีส่วนร่วม

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 1.81 – 2.61 มีส่วนร่วมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 2.62 – 3.42 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 3.43 – 4.23 มีส่วนร่วมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 4.24 – 5.04 มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเอง โดยประสานงานกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำหรือแกนนำ สมาชิกกลุ่มในศูนย์ประสานงาน เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องจำนวนผู้เข้าร่วมในการวิจัยพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบ โดยดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ประสานงานโดยประสานงานกับผู้นำองค์กรชุมชนในตำบลท่าผาและหน่วยงานในจากกลุ่มตัวอย่าง นัดพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และนัดหมายจำนวน 88 คน และหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการจำนวน 10 คน คือ กรมพัฒนาชุมชน จังหวัดลำปาง 2 คน กรมพัฒนาสังคมหน่วยที่ 5 จำนวน 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าผา จำนวน 3 คน เทศบาลอำเภอเกาะคา จำนวน 3 คน

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนามมีวิธีเก็บดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลจากผู้นำองค์กรในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและผู้รับผิดชอบจากหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยดังนี้

2.1.1 การสังเกตปรากฏการณ์ของชุมชน

2.1.1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเข้าไปสังเกตสถานการณ์ภายในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น การประชุมหมู่บ้าน กิจกรรมทางศาสนาหรือประเพณีท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนพร้อมทั้งการบันทึกข้อมูล เช่น จดบันทึกข้อมูล และการบันทึกภาพ เป็นต้น

2.1.1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม โดยการเข้าไปสังเกตสถานการณ์ทั่วไปของชุมชน หรือกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อสังเกตวิถีปฏิบัติของชุมชนพร้อมทั้งการบันทึกข้อมูลเช่น จดบันทึกข้อมูล และการบันทึกภาพ เป็นต้น

2.1.2 การสัมภาษณ์

2.1.2.1 การใช้แบบสอบถามปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน วิเคราะห์ผลข้อมูลที่ได้แล้วจึงสรุปบทเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนต่อไป

2.1.2.2 สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสมบูรณ์จากผู้รับผิดชอบของหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

2.2 การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย จากผู้ที่ศึกษาไว้แล้ว บทความทางวิชาการ หนังสือวิชาการอื่น ๆ แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ เช่นเดียวกับงานภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล การประมวลวิเคราะห์ข้อมูล จะดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากกระบวนการในภาคสนาม โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อต้องการทราบว่าชุมชนมีระดับความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมมากน้อยเพียงใด กิจกรรมใดที่มีสมาชิกให้ความสนใจมาก กิจกรรมใดที่เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม เฉพาะวัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับเพศ และกลุ่มวัย โดยเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งทั้งในภาพรวม จำแนกตามเพศ และกลุ่มวัย นำข้อมูลมาประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ซึ่งใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทั่วไปโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด – ต่ำสุด (Maximum – Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ด.) T-test และ One Way Anova

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลจากเวทีชุมชน จัดทั้งหมด 2 ครั้ง โดยเลือกคณะกรรมการโครงการและกิจกรรมของศอช.ด. 14 คือเวทีคืบข้อมูลให้ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยแบบสอบถาม มารวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์และเวทีสรุปรายงานการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

เวทีที่ 1 คืบข้อมูลและการระดมสมอง โดยการใช้บัตรคำ (Metaplan)

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

กำหนดพื้นที่ที่รวบรวมข้อมูลเอกสารข้อมูลงานวิจัยศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลและจัดเวทีคืบข้อมูลให้กับชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัยและสรุปผล

จัดเวทีชุมชนคืนข้อมูลหาเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จากคณะกรรมการศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต่อไปพร้อมถอดบทเรียนจากการทำวิจัยในครั้งนี้

ระยะที่ 3 ระยะการสรุปผล

สรุปผลจากการทำจัดเวทีในครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลในศูนย์อื่นๆ ต่อไป

เวทีที่ 2 เวทีสรุปผลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

กำหนดพื้นที่ที่รวบรวมข้อมูลเอกสารข้อมูลงานวิจัยศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลและจัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัยและสรุปผล

จัดเวทีชุมชนคืนข้อมูลหาเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จากคณะกรรมการศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต่อไปพร้อมถอดบทเรียนจากการทำวิจัยในครั้งนี้

ระยะที่ 3 ระยะการสรุปผล

สรุปผลจากการทำจัดเวทีในครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล ในศูนย์อื่นๆ ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.) กรณีศึกษา : ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนระดับตำบล 2) เพื่อทราบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล และ 3) แนวทางในการพัฒนาของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ใช้กับกลุ่มผู้นำองค์กรซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการวางแผนและพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) ในเขตตำบลท่าผาทั้งหมด 11 หมู่บ้าน กลุ่มองค์กร 8 กลุ่มจำนวน 88 คน และหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาผ่านเวทีชุมชนทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. บริบทชุมชน
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม
4. แนวทางการพัฒนาศอช.ต.

บริบทชุมชน

ตำบลท่าผาเป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลเกาะคา โดยแบ่งแยกเขตหมู่บ้านที่ติดแม่น้ำวังฝั่งตะวันตก และตั้งชื่อตำบลตามที่ตั้งของที่ทำการถาวรตำบลบ้านท่าผา จึงได้ชื่อว่าตำบลท่าผา มีจำนวน 11 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านนางแดน หมู่ 2 บ้านใหม่ หมู่ 3 บ้านสบปรุง หมู่ 4 บ้านท่าผา หมู่ 5 บ้านนาเวียง หมู่ 6 บ้านท่าช้าง หมู่ 7 ศาลาหม้อ หมู่ 8 ศาลาบัวบก หมู่ 9 ศาลาเม็งหมู่ 10 บ้านหนองจอก หมู่ 11 บ้านแสนตอมี 2,092 หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้น 7,097 คน ตำบลท่าผาเป็นตำบลที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอกะลาอยู่ห่างจากตัวจังหวัดลำปาง ประมาณ 14 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 15 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 4,77 ไร่ ด้านพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9 อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การส่วนตำบลท่าผา หมู่ 4, 10, 11 อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเกาะคาลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าผาเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำวังไหลผ่านสภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดู เหมือนพื้นที่ทั่วไปในภาคเหนือ ส่วนภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือน้ำท่วม เป็นที่ไหลมาจากที่สูงลงมาท่วมพื้นที่ทางการเกษตร

สภาพเศรษฐกิจและอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และรับจ้างแรงงาน เช่นทำนา รองลงมาคือ ทำสวน (ลำไย ส้มโอ มะม่วง) และปลูกพืชไร่ (ถั่วเหลือง ถั่วลิสง) ส่วน การเลี้ยงสัตว์ เป็นการเลี้ยงรายย่อยแบบครัวเรือน หรือเป็นรายได้เสริมนิยมเลี้ยง โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ ส่วนการรับจ้างแรงงาน มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน มีโรงงานข้าวแต่น ที่สร้างชื่อเสียงให้กับตำบลท่าผา มีโรงงานเชรามิก 45 โรงงาน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน ออกรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมและห้างร้านต่างๆ มีหมู่ 4 , 10, 11 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็น ข้าราชการ

ด้านสาธารณูปโภค มีโรงเรียน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านนางแต่น โรงเรียนบ้าน ใหม่สบปรง โรงเรียนบ้านท่าผา โรงเรียนศาลาสามัคคี มีวัดและสำนักสงฆ์ 11 แห่ง มีสถานีดำบล 1 แห่ง การบริการขั้นพื้นฐานพบว่า การคมนาคมขนส่งสะดวกเป็นถนนคอนกรีต และลาดยาง โดยจะมีรถรับจ้างบริการในหมู่บ้านต่าง ๆ และเป็นที่ตั้งของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอ เกาะคา การโทรคมนาคม ที่ทำการไปรษณีย์ สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานที่ดินสาขา จังหวัดลำปาง สถานีอนามัยและโรงพยาบาลอำเภอเกาะคา

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในพื้นที่ตำบลมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตาม แนวชายฝั่งแม่น้ำวัง ตลอดฝั่งตะวันตก โดยมีที่เคารพสักการะที่สำคัญคือ อนุสาวรีย์พระนเรศวร วัด พระธาตุคอกน้อย และมีเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชมการทำเชรามิก

ศักยภาพท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรจัดตั้ง สอช.ค. หลายกลุ่ม เช่น กลุ่ม อาชีพ คือ กลุ่มจักรสานบ้านสบปรง กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มเชรามิกบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม ธนาคารขยะของเยาวชน กลุ่มสุขภาพ

ซึ่งถือเป็นจุดเด่นในตำบลท่าผาดังคำขวัญที่ว่า “แม่น้ำวังสวยใส ใต้เงาเงาแวดล้อม งามงามงามใบลาน งานสินค้าเชรามิก แหล่งผลิตข้าวแต่น” (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2551: 17-29)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนใน สอช.ค. กรณีศึกษา: ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถาม ปลายเปิดและเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารสอช.ค. ระดับการมีส่วนร่วมของสอช.ค.ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลปรากฏดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	63	71.6
หญิง	25	28.4
รวม	88	100.0

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 71.6 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 28.4

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-20 ปี	10	11.36
21-40 ปี	9	10.23
41-60 ปี	44	50.00
61 ปีขึ้นไป	25	28.41
รวม	88	100.00

จากตาราง 2 พบว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ช่วง คือ 15-20 ปี, 21-40 ปี, 41-60 ปี และ 61 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 28.41 ที่เหลือได้แก่ช่วงอายุ 21-40 ปีและ 15-20 ปีคิดเป็นร้อยละ 10.23 และ 11.36 ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	17	19.3
สมรส	57	64.8
หย่าร้าง/หม้าย	11	12.5
แยกกันอยู่	3	3.4
รวม	88	100.0

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 64.8 รองลงมาคือ สถานภาพโสด และหย่าร้าง/หม้าย คิดเป็นร้อยละ 19.3 และ 12.5 ตามลำดับ ส่วนที่น้อยที่สุดคือสถานภาพแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 3.4

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	20	22.7
มัธยมศึกษา	28	31.8
ปวช./ปวส.	14	16.0
อนุปริญญา	5	5.7
ปริญญาตรี	21	23.9
รวม	88	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 23.9 ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.7 ระดับ ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 16.0 และที่เหลือร้อยละ 5.7 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	20	22.7
ค้าขาย	14	15.9
ธุรกิจส่วนตัว	22	25.0
ทำนา	19	21.6
ทำสวน	11	12.5
ทำไร่	2	2.3
รวม	88	100.0

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 22.7 และอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 21.6 ส่วนอาชีพที่มีน้อยลงที่สุด คือ ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.3

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	42	52.9
10,001-20,000 บาท	19	23.9
20,001-30,000 บาท	9	11.4
30,001-40,000 บาท	6	7.6
40,001-50,000 บาท	2	2.6
50,001 บาทขึ้นไป	2	2.6
รวม	80	100.0

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมามีรายได้ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.9 รายได้ 20,001-30,000 บาท คิดเป็น 11.4 รายได้ 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.6 และรายได้ 40,001-50,000 บาท และ 50,001 บาทขึ้นไป มีเท่ากัน คือร้อยละ 2.6

ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผลตอบแทนในการร่วมกิจกรรมของ ศอช.ต.

ผลตอบแทน	จำนวน	ร้อยละ
เคยได้รับ	11	12.1
ไม่เคยได้รับ	73	86.9
รวม	84	100.0

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับผลตอบแทนในการร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 86.9 ที่เหลือร้อยละ 13.1 ไม่เคยได้รับผลตอบแทน

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะทางในการเดินทางถึง ศอช.ต.

ระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงาน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500 เมตร	2	2.3
500-1,000 เมตร	25	28.4
1,001-2,000 เมตร	34	38.6
2,001-3,000 เมตร	5	5.7
3,001-4,000 เมตร	9	10.2
4,001-5,000 เมตร	13	14.8
รวม	88	100.0

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางถึงทศอช.ต.เป็นระยะทาง 1,001-2,000 เมตร คิดเป็น 38.6 รองลงมาเป็น ระยะทาง 500-1,000 เมตร ระยะทาง 4,001-5,000 เมตร และระยะทาง 3,001-4,000 เมตร คิดเป็นร้อยละ 28.4, 14.8 และ 10.2 ตามลำดับ

ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10 ปี	4	4.8
10-20 ปี	15	18.2
21-30 ปี	7	8.5
31-40 ปี	11	13.3
41-50 ปี	15	18.3
51-60 ปี	17	20.6
61 ปี ขึ้นไป	13	15.6
รวม	82	100.0

จากตาราง 9 พบว่า ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่ อยู่ในชุมชน 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.6 รองลงมาเป็น 41-50 ปี 10-20 ปี และ 61 ปี ขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 18.3, 18.2 และ 15.6 ตามลำดับ ส่วนระยะเวลาอาศัยในชุมชน ต่ำกว่า 10 ปี มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.8

ตาราง 10 แสดงความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานในศอช.ต.

ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานใน	ใช่	ไม่ใช่	ระดับ
ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.)	ร้อยละ		ความรู้
1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน คือองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน	96.6	3.4	มาก
2. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนมีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่างๆในชุมชนเป็นหลัก	97.7	2.3	มาก
3. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนทำหน้าที่เปรียบเสมือนเครือข่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน	97.7	2.3	มาก
4. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลทำหน้าที่ประสานงานองค์กรตำบลทั้งหมด	94.3	5.7	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานใน	ใช่	ไม่ใช่	ระดับ
ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.)	ร้อยละ		ความรู้
5. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลมีจำนวน 9-15 คน	97.7	2.3	มาก
6. สมาชิกศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลมีผู้แทนองค์กร1-2 คน	97.7	2.3	มาก
7. ในการก่อตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้องเกิดจากความต้องการชุมชนและสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่างๆในชุมชนเป็นหลัก	97.7	2.3	มาก
8. ในการทำงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้องมีการทำงานอย่างมีกลไกและเป็นระบบถึงจะสร้างพลังความเข้มแข็งได้	95.4	4.6	มาก
9. ในการก่อตั้งของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสามารถแก้ไขปัญหาทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในตำบลได้	93.2	6.8	มาก
10. ในการก่อตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลก่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรที่มีพลัง องค์กรชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ	93.2	6.8	มาก
รวม	79.3	20.7	มาก

จากตาราง 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจของชุมชน
ต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานใน ศอช.ต. ในระดับมากร้อยละ 79.3

ตาราง 11 แสดงแหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร	2	2.4
ได้รับข้อมูลจากการอบรมกลุ่มองค์กรชุมชน	64	72.7
ได้รับข้อมูลจากการศึกษาดูงานชุมชนอื่น	31	35.2
ได้รับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มองค์กรชุมชน	48	54.5
ได้รับข้อมูลจากป้ายประกาศประจำชุมชน	22	25.0
ได้รับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	19	21.6
ได้รับข้อมูลจากวิทยุ	15	17.0
ได้รับข้อมูลจากเคเบิลทีวี	3	3.4
ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล	31	35.2

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยได้รับข้อมูลจากการอบรมกลุ่มองค์กรชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมาเป็นได้รับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มองค์กรชุมชน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ได้รับข้อมูลจากการศึกษาดูงานชุมชนอื่น และได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.2 และได้รับข้อมูลจากป้ายประกาศประจำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ตามลำดับ และมีผู้ที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเลย คิดเป็นร้อยละ 2.4

ตาราง 12 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ต ชุมชนด้านการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ศูนย์ประสานงานองค์กรระดับตำบลทราบ	13.6	26.1	28.4	13.6	18.2	3.03	1.299	ปานกลาง
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาต่างๆที่เกิดในชุมชนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา	13.6	35.2	31.8	14.8	4.5	3.39	1.044	ปานกลาง
3. ท่านได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์กรและหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน	11.4	39.8	28.4	13.6	6.8	3.35	1.073	ปานกลาง
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	15.9	22.7	27.3	13.6	20.5	3.00	1.356	ปานกลาง
5. ท่านได้มีส่วนร่วมรวบรวมปัญหาของชุมชนเสนอที่ประชุมเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานราชการ	14.8	35.2	26.1	17.0	6.8	3.34	1.133	ปานกลาง

ตาราง 12 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
6. ท่านได้มีส่วนวิเคราะห์ปัญหาความต้องการร่วมกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	8.0	27.3	29.5	11.4	23.9	2.84	1.286	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						3.158	1.198	ปานกลาง

จากตาราง 12 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ต. ชุมชนด้านการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นการเสนอปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ย 3.39 การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการองค์กรและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนค่าเฉลี่ย 3.35 การรวบรวมปัญหาของชุมชนเสนอที่ประชุมเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 3.34, การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ สอช.ต. ทราบ ค่าเฉลี่ย 3.03 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนกับ สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 3.00 และมีส่วนวิเคราะห์ปัญหาความต้องการร่วมกับศูนย์ประสานงาน

ตาราง 13 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ต. ชุมชนด้านการร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนกับศูนย์ประสานองค์กรชุมชน	9.1	28.4	27.3	17.0	18.2	2.93	1.248	ปานกลาง
8. ท่านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชุมชน	12.5	25.0	27.3	15.9	19.3	2.95	1.303	ปานกลาง
9. ท่านได้มีส่วนร่วมตกลงกำหนดแผนโครงการกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	6.8	28.4	28.4	17.0	19.3	2.86	1.224	ปานกลาง
10. ท่านได้มีส่วนร่วมนำข้อเสนอแนะจากการประชุมศูนย์ประสานองค์กรชุมชน	4.5	33.0	19.3	25.0	18.2	2.81	1.212	ปานกลาง
11. ท่านได้มีส่วนร่วมกับทราบถึงนโยบายแผนงานและการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน	5.7	34.1	26.1	21.6	12.5	2.99	1.140	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						2.908	1.225	ปานกลาง

จากตาราง 13 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ต. ชุมชนด้านการร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นการมีส่วนร่วมกับทราบถึงนโยบายแผนงานและการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.99 ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชุมชนค่าเฉลี่ย 2.95 มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนกับศูนย์ประสานองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.93 มีส่วนร่วมตกลงกำหนดแผนโครงการกับ สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.86 และมีส่วนร่วมนำข้อเสนอแนะจากการประชุม สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.81

ตาราง 14 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
12. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อหา แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ศูนย์ประสาน องค์กรชุมชนระดับตำบล	6.8	27.3	29.5	10.2	26.1	2.93	1.248	ปานกลาง
13. ท่านได้มีส่วนร่วมในประสานงานและดำเนินงาน กับหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ ในพื้นที่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน	11.4	38.6	34.1	10.2	5.7	2.95	1.303	ปานกลาง
14. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ทราบจากหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ มาแจ้ง ให้กับประชาชนทราบ	12.5	40.9	31.8	9.1	5.7	2.86	1.224	ปานกลาง
15. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสละทรัพย์ส่วนตัว	4.7	15.1	33.7	19.8	26.7	2.81	1.212	ปานกลาง
16. ท่านเคยมีส่วนร่วมจัดหาทุนหรืองบประมาณ สนับสนุนในการดำเนินงานศูนย์ประสานงาน องค์กรชุมชนระดับตำบล	5.7	34.1	26.1	21.6	12.5	2.99	1.140	ปานกลาง

ตาราง 14 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
17. ท่านได้มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล	9.1	28.4	33.0	11.4	18.2	2.99	1.227	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						2.933	1.154	ปานกลาง

จากตาราง 14 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับมาก ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทราบจากหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ มาแจ้งให้กับประชาชนทราบ ค่าเฉลี่ย 3.45 และกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในประสานงานและดำเนินงานกับหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ ในอันที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน, มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจ สอช.ค. และมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล ค่าเฉลี่ย 3.40, 2.99 และ 2.78 ตามลำดับ ส่วนประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมจัดหาทุนหรืองบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน สอช.ค. ค่าเฉลี่ย 2.51

ตาราง 15 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
18. ท่านได้มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล	3.4	25.0	23.9	20.5	27.3	2.93	1.248	ปานกลาง
19. ท่านได้มีส่วนร่วมได้ผลตอบแทนในการดำเนินงานของศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล	3.4	20.5	23.9	10.2	42.0	2.95	1.303	ปานกลาง
20. ในการร่วมกิจกรรมท่านเคยมีส่วนร่วมในการรับการยกย่องและยอมรับจากชุมชน	8.0	37.5	34.1	8.0	12.5	2.86	1.224	ปานกลาง
21. ท่านได้รับความรู้ในการทำกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	8.1	32.6	25.6	11.6	22.1	2.81	1.212	ปานกลาง
22. ท่านได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	8.0	25.0	29.5	12.5	25.0	2.99	1.140	ปานกลาง
23. ท่านได้กิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	8.0	30.7	23.9	15.9	21.6	2.88	1.285	ปานกลาง

ตาราง 15 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
24. ท่านได้ร่วมศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานในศูนย์ประสานงานองค์กรอื่นๆ	8.0	30.7	23.9	10.2	27.3	2.99	1.227	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						2.787	1.265	ปานกลาง

จากตาราง 15 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน ศอช.ต. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมกิจกรรมท่านเคยมีส่วนร่วมในการรับการยกย่องและยอมรับจากชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.20 ได้รับความรู้ในการทำกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนค่าเฉลี่ย 2.93 ร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.88 ร่วมศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานใน ศอช.ต. อื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 2.82 และได้รับการฝึกอบรมจาก ศอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.78 ส่วนประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมของ ศอช.ต. และมีส่วนร่วมได้ผลตอบแทนในการดำเนินงานของ ศอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.57 และ 2.33 ตามลำดับ

ตาราง 16 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมของชุมชน (การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ)	ความถี่ของการมีส่วนร่วม					X	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
25. ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามแผนการพัฒนาตามแผนของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล	3.4	29.5	25.0	13.6	28.4	2.66	1.268	ปานกลาง
26. ท่านได้มีส่วนร่วมเป็นประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผน	6.8	25.0	25.0	15.9	27.3	2.68	1.300	ปานกลาง
27. ท่านได้มีส่วนร่วมเป็นกรรมการติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลถูกต้องแต่ละขั้นตอน	5.7	25.0	25.0	9.1	35.2	2.57	1.346	น้อย
28. ท่านได้ติดตามการปฏิบัติงานในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนรวมทั้งเผยแพร่งานต่างๆแก่ประชาชนในชุมชน								
29. ท่านได้กิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน	4.5	27.3	28.4	8.0	31.8	2.65	1.305	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						2.61	1.3046	ปานกลาง

จากตาราง 16 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ค. ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผน ค่าเฉลี่ย 2.68, มีส่วนร่วมติดตามแผนการพัฒนาตามแผนของ สอช.ค. ระดับค่าเฉลี่ย 2.66 และติดตามการปฏิบัติงานใน สอช.ค.ร่วมทั้งเผยแพร่งานต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.65 ส่วนประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการชุมชนใน สอช.ค. และการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบความถูกต้องแต่ละขั้นตอน ค่าเฉลี่ย 2.57 และ 2.49 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม

ตาราง 17 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ สอช.ค. จำแนกตามเพศ

ปัจจัยที่ส่งผล	ชาย		หญิง		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	3.06	1.06	3.38	0.95	0.361
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	2.81	1.08	3.11	1.12	0.830
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	2.86	0.88	3.06	1.03	0.384
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.67	1.04	3.03	1.17	0.419
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	2.52	1.20	2.81	1.33	0.502
รวม	2.79	0.99	3.08	1.06	0.984

จากตาราง 17 พบว่า เพศของผู้นำกลุ่มองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรเพศชายและเพศหญิง ไม่มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

ตาราง 18 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. จำแนกตามอายุ

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	Intercept	Slope	Adjusted	Sig.
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	2.552	0.011	0.016	0.130
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	2.588	0.006	-0.006	0.479
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	2.754	0.003	-0.010	0.678
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.482	0.005	-0.006	0.498
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	2.354	0.004	-0.009	0.630

จากตาราง 18 พบว่าผลจากการวิเคราะห์รีเกรสชันเส้นตรง พบว่า อายุของผู้นำกลุ่มองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับ กิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม แต่มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่า อายุของผู้นำกลุ่มองค์กรที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นในทุกกิจกรรม

ตาราง 19 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผล	ประถม		มัธยม		ปวช./ ปวส.		อนุฯ		ป.ตรี		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	3.37	0.91	3.01	1.09	3.26	1.36	2.86	0.93	3.14	0.94	0.838
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	3.24	1.02	2.69	1.15	2.91	1.38	2.96	0.93	2.78	1.02	0.723
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	3.03	0.92	2.70	0.97	2.88	1.02	2.96	0.96	2.92	0.89	0.984
การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์	3.00	1.01	2.54	0.94	3.00	1.17	2.97	1.56	2.68	1.07	0.710
การมีส่วนร่วมในติดตามและ ประเมินผล	2.95	1.18	2.50	1.28	2.94	1.42	2.60	1.33	2.36	1.27	0.687
รวม	3.11	0.93	2.69	1.00	3.00	1.23	2.87	1.08	2.77	0.98	0.841

จากตาราง 19 พบว่าระดับการศึกษาของผู้นำกลุ่มองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีระดับการศึกษาชั้นประถม มัธยมศึกษา./ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

ตาราง 20 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ สอช.ค. จำแนกตามสถานภาพ

ปัจจัยที่ส่งผล	โตด		สมรส		หย่าร้าง/ หม้าย		แยกกันอยู่		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	2.69	1.12	3.22	0.99	3.50	1.02	3.00	1.41	0.162
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	2.55	1.10	2.95	1.05	3.11	1.29	3.10	1.27	0.496
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	2.62	0.82	2.96	0.97	3.15	0.83	3.00	1.41	0.436
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.52	1.09	2.74	1.09	3.07	1.08	3.50	0.70	0.435
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	2.30	1.25	2.57	1.20	3.05	1.36	3.00	1.41	0.420
รวม	2.53	1.01	2.89	1.00	3.17	1.05	3.12	1.24	0.372

จากตาราง 20 พบว่าสถานภาพของผู้นำกลุ่มองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มที่มีสถานภาพโตด สมรส หย่าร้าง/หม้าย และแยกกันอยู่ มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

ตาราง 21 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. จำแนกตามช่วงรายได้

ปัจจัยที่ส่งผล	<10,000 บาท		10,001-20,000 บาท		20,001-30,000 บาท		30,001-40,000 บาท		40,001-50,000 บาท		>50,000 บาท		ไม่ระบุ		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	3.40	0.84	3.36	0.85	2.88	0.87	3.66	0.87	3.00	0.95	2.50	0.95	2.87	0.84	0.874
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	3.04	0.74	2.89	0.84	2.55	0.82	3.33	0.94	2.50	0.94	2.00	0.00	2.50	0.85	0.032*
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	3.28	0.85	2.94	0.88	2.77	0.85	2.50	0.94	3.83	0.74	2.00	0.00	2.75	0.85	0.034*
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.04	0.82	2.57	0.74	2.53	0.82	3.16	0.85	3.42	0.85	2.50	0.95	3.12	0.82	0.885
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	2.88	0.81	2.31	0.80	2.00	0.79	3.66	0.84	2.00	0.85	1.00	0.00	2.75	0.74	0.045*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 21 พบว่ารายได้ของผู้นำกลุ่มองค์กร มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท 10,001-20,000 บาท 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาท 40,001-50,000 บาท มากกว่า 50,000 บาท และไม่ระบุรายได้ มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

ตาราง 22 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต.จำแนกตามระยะทางในการเดินทางถึง ศอช.ต.

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	<500 ม.		500-1,000 ม.		1,001-2,000 ม.		2,001-3,000 ม.		3,001-4,000 ม.		4,001-5,000 ม.		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	3.86	0.70	3.16	1.16	2.81	0.98	4.20	0.68	2.01	1.01	3.12	0.66	0.000*
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	3.71	0.76	3.00	0.87	2.34	1.03	3.88	0.79	2.15	1.15	3.01	0.68	0.000*
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	3.32	0.75	3.27	1.20	2.72	0.86	3.46	0.79	1.98	0.96	3.07	0.82	0.002*
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.34	0.91	3.19	1.35	2.43	1.12	3.17	0.42	1.77	0.98	2.90	0.67	0.000*
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	3.29	0.10	3.00	1.05	2.17	1.29	3.44	0.88	1.42	0.52	2.90	0.79	0.000*
รวม	3.52	0.79	3.12	1.11	2.49	0.98	3.63	0.62	1.87	0.84	3.00	0.68	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 22 พบว่าระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานของผู้นำกลุ่มองค์กร มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานน้อยกว่า 500 ม. , 500 – 1,000 ม., 1,001 - 2,000 ม., 2,001 - 3,000 ม., 3,001 – 4,000 ม. และ 4,001 – 5,000 ม. มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

ตาราง 23 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (สอช.ต.) จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	<10 ปี		10-20 ปี		21-30 ปี		31-40 ปี		41-50 ปี		51-60 ปี		>60 ปี		Sig
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.	
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ	3.05	1.09	2.58	1.13	3.66	0.89	3.12	0.84	3.27	1.19	3.48	0.98	3.03	0.97	0.261
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม	2.63	1.27	2.35	1.03	3.28	1.09	2.83	0.94	3.14	1.18	3.31	0.96	2.72	1.14	0.228
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	2.69	0.64	2.50	0.78	2.95	0.80	2.92	0.83	3.04	1.12	3.35	1.01	2.79	0.88	0.293
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.42	1.19	2.30	0.72	3.24	0.93	2.80	1.30	2.89	1.30	3.13	1.19	2.60	1.08	0.346
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล	2.26	1.40	2.10	0.88	3.25	1.09	2.52	1.05	2.78	1.35	2.97	1.34	2.40	1.32	0.340
รวม	2.61	1.09	2.37	0.84	3.28	0.89	2.84	0.85	3.03	1.18	3.25	1.04	2.71	0.99	0.246

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 23 พบว่าระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ของผู้นำกลุ่มองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปี, 10 – 20 ปี, 21 – 30 ปี, 31 – 40 ปี, 51-60 ปี และ มากกว่า 60 ปีไม่มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผล

แนวทางการพัฒนาศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล กรณีศึกษาตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลได้มีการหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยจัดเวทีชุมชนเพื่อคืนข้อมูลและร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมซึ่งเลือกคณะกรรมการ 14 คน มาร่วมกระบวนการ โดยมีกระบวนการทั้งหมด 2 เวทีการดังนี้

1. เวทีคืนข้อมูลและการระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.)
2. เวทีสรุปผลหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.) โดยใช้ Mind Mapping เพื่อจัดข้อมูลให้ชุมชนเห็นภาพการแก้ไขเป็นแนวทางต่าง ๆ

เวทีที่ 1 เวทีคืนข้อมูลและการระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan)

เวทีชุมชน ครั้งที่ 1 ได้จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00 -11.00 น. โรงเรียนท่าผา ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปางมีผู้เข้าร่วมที่เป็นคณะกรรมการบริหารโครงการและกิจกรรมของ ศอช.ต. ทั้งสิ้น 14 คน จากการเวทีคืนข้อมูลชุมชนและร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยใช้บัตรคำ นักวิจัยได้เริ่มนำข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล นำเสนอผลระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในด้านร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 2.62-3.42 และปัจจัยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ผลตอบแทน ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ระยะทางในการเดินทางไปยัง ศอช.ต. นั้นปัจจัยที่มีส่วนร่วมคือ รายได้ ผลตอบแทน ระยะทาง และแรงจูงใจ โดยนำเสนอผ่านเอกสารเพื่อทราบผลและการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. ต่อไปหลังจากและได้ตั้งคำถาม 2 คำถามเพื่อร่วมหาแนวทางจากคณะกรรมการของ ศอช.ต. โดยมีคำถามและแนวทางดังนี้

แนวทางหาการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา ศอช.ต. ของชุมชน

1. อยากให้ ศอช.ต. มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นด้านอาชีพ มีการช่วยเหลือด้านอาชีพซึ่งกันและในตำบลท่าผาโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ทางอาชีพแต่ละที่มีอยู่ในหมู่บ้านเพื่อเกิด

องค์ความรู้ใหม่ภายในที่ช่วยกันสร้างด้วยตัวชุมชนเองเพื่อสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพและทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือกันในด้านอาชีพของแต่ละหมู่บ้าน คือ นำผลผลิตที่ได้ออกจำหน่ายในเขตตำบลท่าผาช่วยเหลือในด้านตลาดในการขายผลผลิต อีกทั้งยังสร้างอาชีพที่อยู่ในตำบลท่าผายังให้เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น หมู่บ้านนาเวียงผลิตข้าวกล้อง หมู่บ้านท่าผาผลิตปุ๋ยที่ทำมาแลกเปลี่ยนข้าวกล้อง เป็นต้น โดยมี สอช.ต. เป็นจุดประสานงานเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ สอช.ต. อย่างต่อเนื่อง คือ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่าย สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชน นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงและครอบคลุมในตำบลท่าผา ทั้งในด้านการให้ความรู้ในด้านการบริหารโครงการรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ขึ้นใน สอช.ต. ซึ่งข้อมูลข่าวสารก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างการมีส่วนร่วมใน สอช.ต. ได้อย่างรวดเร็ว

3. อยากให้มีผลตอบแทนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเปรียบเสมือนเป็นแรงจูงใจที่ดึงเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งจากอุปสรรคด้านเศรษฐกิจที่ขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจการต่อรองมีน้อย จึงต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมการบริหารโครงการและกิจกรรม

4. อยากให้ชุมชนได้มีบทบาทในการร่วมการบริหารโครงการและกิจกรรมใน สอช.ต. เพิ่มมากขึ้นโดยการกระจายบทบาทไปยังกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น เยาวชนซึ่งถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญทั้งกำลังและความคิดทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันจะเกิดการหวงแหน ปลุกจิตสำนึกให้เห็นถึงคุณค่าภายในชุมชนทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และทรัพยากรบุคคลทำให้เกิดการรวมพลังของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนชนบทสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน ก่อให้เกิดประสบการณ์ร่วม สร้างความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนในวัฒนธรรมของตน ทำให้คนในสังคมเห็นความสำคัญทางด้านคุณค่าจิตใจและความรู้สึกของคน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างมนุษย์

5. อยากให้ชุมชนได้รับความรู้ในการบริหารโครงการและกิจกรรมอย่างทั่วถึง ทุกกลุ่มองค์กรในตำบลท่าผาโดยมีหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกรมพัฒนาชุมชนเข้ามาร่วมให้ความรู้กับชุมชนที่ชัดเจนและต่อเนื่องอันเป็นผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีการเกิดองค์ความรู้และความต้องการของชุมชนแท้จริงจึงเกิดเครือข่ายทางความคิดความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่าง ๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ทั้งชาวบ้านและผู้นำชุมชนได้มี

โอกาสเผยแพร่แนวความคิดที่ชัดเจนขึ้นซึ่งจะนำไปสู่เครือข่ายทางกิจกรรม และเครือข่ายสนับสนุนต่อไปจากการจัดเวที อบรม

6. อยากให้มีการตั้งจุดประสานงานหลายจุด เช่น มีหน่วยประสานงานแต่ละหมู่บ้านและหน่วยประสานงานใหญ่คือ สอช.ค. เพื่อสะดวกในการเดินทางเนื่องจากพื้นที่อยู่ในหลายเขตการปกครองท้องถิ่น อีกทั้งระยะทางในการเดินทางไปยัง สอช.ค. ค่อนข้างไกลจึงทำให้ชุมชนไม่เข้าร่วมการบริหาร โครงการและกิจกรรมจึงต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมที่เกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่น ทั้งในระดับนโยบายมาตรการ และการปฏิบัติ ที่เอื้ออำนวย รวมทั้งการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวทางการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชน

1. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุที่จะพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล สรุปได้ว่า ควรมีการสื่อสารในร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุกันระหว่างผู้นำและสมาชิกให้มากขึ้นเพื่อขับเคลื่อนในการพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรระดับชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและสาเหตุผ่านองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกซึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมต้องชัดเจนและเชื่อมโยงกับแผนแม่บทขององค์กรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหาร โครงการและกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองเพื่อจุดประกายความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการที่จะพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสรุปว่า ควรจัดให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยการสร้างแผนควร ได้รับความความร่วมมือกับท้องถิ่นโดยมีสำนักงานหรือจุดประสานงานในองค์กรท้องถิ่นซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์แนวทางการทำงานที่ชัดเจนเพื่อเกิดการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น

3. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมในการที่จะพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสรุปได้ว่า ควรมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง โดยใช้ศูนย์เป็นช่องทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆระหว่างองค์กร โดยเปลี่ยนกันควรมีการประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งกิจกรรมต้องความหลากหลายเนื่องจากในศูนย์มีหลากหลายกลุ่มองค์กรทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการร่วมกิจกรรม

4. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการที่จะพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสรุปได้ว่าศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้อง

ศักยภาพในการบริหาร โครงการและกิจกรรมจะโดยมีการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นมากขึ้นทำให้ชุมชนเห็นประโยชน์ของศูนย์ประสานงานเพื่อเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันอีกทั้งควรให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อโดยงบประมาณสนับสนุนการทำงานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผลในการที่จะพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสรุปได้ว่า ผู้นำควรมีประสบการณ์มีวิสัยทัศน์และเข้าใจการทำงานในการมีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมคณะกรรมการ ประชาสัมพันธ์ รวมการบริหาร โครงการและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ซึ่งควรมีการติดตามตรวจสอบความถูกต้อง และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน จะทำให้ศูนย์สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนได้

ปัญหา/อุปสรรค

1. คณะกรรมการบางส่วนบางไม่กล้าความคิดเห็นของตนเองเพราะกลัวเป็นความคิดที่ผิด
2. คณะกรรมการบางส่วนไม่มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

เวทีสรุปผลเพื่อหาร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม

จากการเวทีสรุปผลเพื่อหาร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม สอช.ต. จากคณะกรรมการบริหารโครงการและกิจกรรมของ สอช.ต. 14 คน 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 18.00 -20.00 น. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล บ้านเวียง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้เริ่มนำข้อมูลที่ได้จากการระดมสมองมานำเสนอซึ่งผู้ร่วมกระบวนการให้ความร่วมมือ อันเนื่องเกิดความเข้าใจในกระบวนการของการวิจัยและต้องการให้ศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลงานเกิดการพัฒนาโดยใช้เครื่องมือ Mind Map จึงสามารถหาแนวทางได้ตรงวัตถุประสงค์ในการจัดทำเวทีและการวิจัย แนวทางด้านการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา สอช.ต โดยสรุปตามการ โครงสร้างหลักการสร้างของการมีส่วนร่วม 5 ข้อ ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเป็นการสร้างระดับการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุดเป็นการเปิดโอกาสให้กับชุมชนได้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมโดยชุมชนมีความต้องการ เช่น จากวิทยุชุมชนในตำบล จากอบรบต่างๆ ของชุม จากผู้นำองค์กรชุมชน จากกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใน สอช.ต. จากหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเช่น กรมพัฒนาที่ดิน เพิ่มจุดประสานงาน

2. การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นเพื่อการประกอบการตัดสินใจด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งตรงกับแนวทางโดยให้มีการจัดเวทีเพื่อการรับฟังข้อคิดเห็นเช่นหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกรมพัฒนาชุมชนเข้ามาร่วมให้ความรู้กับชุมชนที่ซึ่งจะต้องมีความชัดเจนในการทำงานและต่อเนื่อง อันเป็นผลทำให้เกิดความต้องการของชุมชนแท้จริงจึงเกิดเครือข่ายทางความคิดความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่าง ๆ เครือข่ายเหล่านี้เป็นแหล่งที่ทั้งชาวบ้านและผู้นำชุมชนได้มีโอกาสเผยแพร่แนวความคิดที่ชัดเจนขึ้นซึ่งจะนำไปสู่เครือข่ายทางกิจกรรม และเครือข่ายสนับสนุนต่อไปจากการจัดเวที การอบรม

3. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและร่วมคิดเห็นเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจของภาครัฐตรงกับแนวทางที่ชุมชนเสนอให้โอกาสให้ชุมชนได้มีให้ สอช.ต. มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นด้านอาชีพ มีการช่วยเหลือด้านอาชีพซึ่งกันและในตำบลท่าผา โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ทางอาชีพแต่ละที่มีอยู่ในหมู่บ้านเพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ภายในที่ช่วยกันสร้างด้วยตัวชุมชนเองเพื่อสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพและทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือกันในด้านอาชีพของแต่ละหมู่บ้าน คือ นำผลผลิตที่ได้ออกจำหน่ายในเขตตำบลท่าผาช่วยเหลือในด้านตลาดในการขายผลผลิต อีกทั้งยังสร้างอาชีพที่อยู่ในตำบลท่าผายังให้เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและ เช่น หมู่บ้านนาเวียงผลิตข้าวกล้อง หมู่บ้านท่าผา ผลิตปุ๋ยที่ทำมาแลกเปลี่ยนข้าวกล้อง เป็นต้น โดยมี สอช.ต. เป็นจุดประสานงานเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ สอช.ต. อย่างต่อเนื่อง คือ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่าย สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชน นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกำลังและและความคิดทั้งปัจจุบันและอนาคตในการสร้างให้ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. การให้ชุมชนมีการดำเนินทุกขั้นตอนตั้งแต่วางแผนไปจนถึงดำเนินกิจกรรมที่ไปอย่างต่อเนื่องซึ่งตรงกับแนวทางของชุมชนที่ต้องการให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นด้านอาชีพ มีการช่วยเหลือด้านอาชีพซึ่งกันและในตำบลท่าผาโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ทางอาชีพแต่ละที่มีอยู่ในหมู่บ้านเพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ภายในที่ช่วยกันสร้างด้วยตัวชุมชนเองเพื่อสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพและทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือกันในด้านอาชีพของแต่ละหมู่บ้าน คือ นำผลผลิตที่ได้ออกจำหน่ายในเขตตำบลท่าผาช่วยเหลือในด้านตลาดในการขายผลผลิต อีกทั้งยังสร้างอาชีพที่อยู่ในตำบลท่าผายังให้เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและ เช่น หมู่บ้านนาเวียงผลิตข้าวกล้อง หมู่บ้านท่าผา ผลิตปุ๋ยที่ทำมาแลกเปลี่ยนข้าวกล้อง เป็นต้น โดยมี สอช.ต. เป็นจุด

ประสานงานเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ สอช.ต. อย่างต่อเนื่อง คือ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่าย สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชน นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผลตอบแทนในการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนให้สอดคล้องกับระยะเวลา ระยะทางในการเดินทางไปยัง สอช.ต.

5. การเสริมอำนาจให้กับชุมชนเป็นการเพิ่มอำนาจและบทบาทให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเพื่อตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับชุมชนจึงจะเกิดประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมซึ่งตรงแนวทางของชุมชนที่เสนอให้เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีอำนาจมากขึ้นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กรในตำบลท่าผาได้มีบทบาทในการวางแผน ปฏิบัติ จนถึงขั้นประเมินผล โดยเสนอให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่มีความเกี่ยวพันกันทั้งในด้านการบริโภค การตลาด เช่น บ้านนาเวียงปลูกผักปลอดสารพิษ โดยอาศัยปรัชญาชีวิตของบ้านนาท่าผาซึ่งทำมาจากกลบในกลุ่มอาชีพข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

ซึ่งชุมชนต้องการที่จะพัฒนา สอช.ต. 5 ด้านตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มศักยภาพดังนี้

1. แนวทางด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุที่จะพัฒนา สอช.ต. สรุปได้ว่า ควรมีการสื่อสารในร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุกันระหว่างผู้นำและสมาชิกให้มากขึ้นเพื่อขับเคลื่อนในการพัฒนาสอช.ต.และเปิดโอกาสให้ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและสาเหตุผ่านองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกซึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมต้องชัดเจนและเชื่อมโยงกับแผนแม่บทขององค์กรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหาร โครงการและกิจกรรมของสอช.ต. โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองเพื่อจุดประกายความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. แนวทางด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการที่จะพัฒนา สอช.ต.สรุปว่า ควรจัดให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยการสร้างแผนควรได้รับความร่วมมือกับท้องถิ่น โดยมีสำนักงานหรือจุดประสานงานในองค์กรท้องถิ่นซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์แนวทางการทำงานที่ชัดเจนเพื่อเกิดการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น

3. แนวทางด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมในการที่จะพัฒนา สอช.ต.สรุปได้ว่า ควรมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง โดยใช้ศูนย์เป็นช่องทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆระหว่างองค์กรโดย

เปลี่ยนกันควรมีการประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งกิจกรรมต้องความหลากหลายเนื่องจากในศูนย์มีหลากหลายกลุ่มองค์กรทำให้ไม่มีแรงงูใจในการร่วมกิจกรรม

4. แนวทางด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการที่จะพัฒนา ศอช.ค.สรุปได้ว่าศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้องศักยภาพในการบริหารโครงการและกิจกรรมจะได้มีการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นมากขึ้นทำให้ชุมชนเห็นประโยชน์ของศูนย์ประสานงานเพื่อเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันอีกทั้งควรให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อโดยงบประมาณสนับสนุนการทำงานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5. แนวทางด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผลในการที่จะพัฒนา ศอช.ค.สรุปได้ว่า ผู้นำควรมีประสบการณ์มีวิสัยทัศน์และเข้าใจการทำงานในการมีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมคณะกรรมการ ประชาสัมพันธ์ รวมการบริหารโครงการและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ซึ่งควรมีการติดตามตรวจสอบความถูกต้อง และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน จะทำให้ศูนย์สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนได้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต.) กรณีศึกษา : ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ศอช.ต. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ศอช.ต. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมใน ศอช.ต. โดยมีกลุ่มองค์กร 8 องค์กร ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ 1 บ้านนางแต่น หมู่ 2 บ้านใหม่ หมู่ 3 บ้านสบปุง หมู่ 4 บ้านท่าผา หมู่ 5 บ้านนาเวียง หมู่ 6 บ้านท่าช้าง หมู่ 7 ศาลาหม้อ หมู่ 8 ศาลาบัวบก หมู่ 9 ศาลาเม็งหมู่ 10 บ้านหนองจอก หมู่ 11 บ้านแสนตอจำนวน 88 คน โดยจัดเวทีเก็บข้อมูลให้กับชุมชนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. จากคณะกรรมการ ศอช.ต.จำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถาม และจัดเวทีชุมชนจำนวน 14 คน จากคณะกรรมการ ศอช.ต. เพื่อได้แนวทางการแก้ไขการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ศอช.ต. จากชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งจัดเวทีชุมชนด้วยกัน 2 เวที คือเวทีเก็บข้อมูลและการระดมสมองโดยใช้บัตรคำและ เวทีสรุปผลการหาร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเครื่องมือ Mind Map เพื่อจัดข้อมูลให้ชุมชนเห็นภาพการแนวทางต่างในการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต.

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้ได้มาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพื่อนำมากำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาคือการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ การร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมในการรับผลประโยชน์ ร่วมในติดตามและประเมินผลโดยมีปัจจัย คือเพศอายุการศึกษาอาชีพรายได้สถานภาพ สถานะทางสังคม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานใน ศอช.ต. การได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับ ศอช.ต. ผลตอบแทนระยะเวลาที่อยู่อาศัย ระยะทางในการเดินทางถึง ศอช.ต. แรงจูงในการเข้าร่วมกิจกรรมของ ศอช.ต.

สรุปผลการศึกษา

ระดับการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการบริหาร โครงการและกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล กรณีศึกษา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางมีระดับ

การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.62 – 3.42 เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี มีสถานภาพสมรสมีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนในระดับมาก และมีเพียงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมาชิกศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลมีผู้แทนองค์กร 1-2 คน มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยได้รับข้อมูลจากการอบรมกลุ่มองค์กรชุมชนมากที่สุด ซึ่งไม่เคยได้รับผลตอบแทนในการร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลท่าผาเป็นระยะทาง 1,001-2,000 เมตร ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชน 51-60 ปี

ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใน สอช.ต. ชุมชนแบ่งเป็น 5 ด้านดังนี้

1. ด้านร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นการเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ย 3.39 การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการองค์กรและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนค่าเฉลี่ย 3.35 การรวบรวมปัญหาของชุมชนเสนอที่ประชุมเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 3.34 การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ สอช.ต. ทราบ ค่าเฉลี่ย 3.03 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนกับ สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 3.00 และมีส่วนวิเคราะห์ปัญหาความต้องการร่วมกับศูนย์ประสานงาน

2. ด้านร่วมการวางแผนดำเนินกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นการมีส่วนร่วมกับทราบถึงนโยบายแผนงานและการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.99 ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.95 มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนกับศูนย์ประสานองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.93 มีส่วนร่วมตกลงกำหนดแผนโครงการกับ สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.86 และมีส่วนร่วมนำข้อเสนอแนะจากการประชุม สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.81

3. ด้านร่วมในการดำเนินการพัฒนา

กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับมาก ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทราบจากหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ มาแจ้งให้กับประชาชนทราบ ค่าเฉลี่ย 3.45 และกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในประสานงานและดำเนินงานกับหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ ในอันที่

ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน, มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล และมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ค่าเฉลี่ย 3.40, 2.99 และ 2.78

4. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมกิจกรรมท่านเคยมีส่วนร่วมในการรับการยกย่องและยอมรับจากชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.20 ได้รับความรู้ในการทำกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนค่าเฉลี่ย 2.93 ร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.88ร่วมศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานใน สอช.ต. อื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 2.82 และได้รับการฝึกอบรมจาก สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.78 ส่วนประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมของ สอช.ต. และมีส่วนร่วมได้ผลตอบแทนในการดำเนินงานของ สอช.ต. ค่าเฉลี่ย 2.57 และ 2.33 ตามลำดับ

5. ด้านการมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผน ค่าเฉลี่ย 2.68 มีส่วนร่วมติดตามแผนการพัฒนามตามแผนของ สอช.ต. ระดับตำบลค่าเฉลี่ย 2.66 และติดตามการปฏิบัติงานใน สอช.ต. ร่วมทั้งเผยแพร่งานต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.65 ส่วนประสบการณ์การมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการชุมชนใน สอช.ต. และการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบความถูกต้องแต่ละขั้นตอน ค่าเฉลี่ย 2.57 และ 2.49 ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ สอช.ต. มี 5 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยในด้านรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมามีรายได้ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.9 รายได้ 20,001-30,000 บาท คิดเป็น 11.4 รายได้ 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.6 และรายได้ 40,001-50,000 บาท และ 50,001 บาทขึ้นไป มีเท่ากัน คือร้อยละ 2.6
2. ปัจจัยผลตอบแทน ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับผลตอบแทนในการร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 86.9 ที่เหลือร้อยละ 13.1 ไม่เคยได้รับผลตอบแทน

3. ปัจจัยระยะทางในการเดินทางมายัง สอช.ต. ระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานของผู้นำกลุ่มองค์กร มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม โดยผู้นำกลุ่มองค์กรที่มีระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานน้อยกว่า 500 ม. , 500 – 1,000 ม. , 1,001 - 2,000 ม., 2,001 - 3,000 ม., 3,001 – 4,000 ม. และ 4,001 – 5,000 ม. มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนดำเนินกิจกรรม ดำเนินการพัฒนา รับผลประโยชน์ ติดตาม

4. ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยได้รับข้อมูลจากการอบรมกลุ่มองค์กรชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมาเป็นการได้รับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มองค์กรชุมชน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ได้รับข้อมูลจากการศึกษาดูงานชุมชนอื่น และได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.2 และได้รับข้อมูลจากป้ายประกาศประจำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ตามลำดับ และมีผู้ที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเลย คิดเป็นร้อยละ 2.4

5. ปัจจัยแรงจูงใจ ความต้องการของชุมชนนั้นต้องการได้ความรู้เพื่อมาพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต้องการเห็นชุมชนพัฒนาทุกด้านต้องการให้เป็นศูนย์เสนอปัญหา แก้ไขปัญหา เป็นศูนย์เรียนรู้ 4. ต้องการให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก ๆ 5.ได้รับประสบการณ์ พัฒนาศักยภาพตนเอง ซึ่งนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังสร้างโอกาสให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่บนพื้นฐานแห่งความผูกพันระหว่างคนในชุมชน ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกันโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการชักจูง (Inducement) โดยมีการสนับสนุนให้อาณัติและเห็นชอบเป็นทางการ

แนวทางการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

จากแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนใน สอช.ต. พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.62-3.42 ตั้งแต่ระดับร่วมรับรู้ปัญหาร่วมคิดหาสาเหตุของปัญหา ร่วมตัดสินใจเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหาในการวางแผนบริหาร โครงการและกิจกรรมของ สอช.ต. และร่วมตรวจสอบประเมินผล จากข้อมูลแบบสอบถามข้างต้น ทำให้ชุมชนมองเห็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ สอช.ต. ได้นั้นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ของท้องถิ่น ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น และชุมชนควรเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการ

ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบประเมินผล เพื่อเสริมพลังการทำงานร่วมกันกับกลุ่มคนที่หลากหลายให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้เครือข่ายที่อยู่ในแต่ละชุมชน หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุม เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนของชุมชน เสนอปัญหาความต้องการให้เชื่อมโยงกับแผนแม่บทขององค์กรท้องถิ่น เพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหารโครงการและกิจกรรมของ สอช.ค. และใช้ศูนย์เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเครือข่ายการทำงานของสอช.ค. ขึ้นในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้านงบประมาณ และส่งเสริมบทบาทหน้าที่ในการบริหารโครงการสอช.ค. ซึ่งจะทำให้ สอช.ค. เกิดการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลของการศึกษา

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (สอช.ค. กรณีศึกษา: ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง) มีข้อค้นพบจากการศึกษาที่สามารถอธิบายผลได้ 2 ประเด็น คือ 1) สภาพที่ตั้ง และ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนใน สอช.ค. ดังนี้

สภาพที่ตั้ง

สถานที่ทำงานของ สอช.ค. ตั้งอยู่ในตำบลท่าผา ซึ่งในตำบลท่าผามี 2 เขตการปกครองท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าผาและเทศบาลตำบลกะลา ทำให้การบริหารงานของ สอช.ค. ไม่ชัดเจน เพราะการบริหารงานเป็นการดำเนินการรวมทั้ง 2 เขตการปกครอง ทำให้ สอช.ค. ไม่สามารถดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพ เพราะต้องอยู่ภายใต้การปกครองทั้ง 2 เขต ซึ่งแต่ละเขตมีรูปแบบและวิธีดำเนินการต่างกัน และไม่สอดคล้องกัน ทำให้ สอช.ค. ไม่สามารถสร้างจุดร่วมในระดับตำบลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ สอช.ค. ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาปัญหาสาเหตุ ด้านวางแผน ด้านปฏิบัติกิจกรรม ด้านรับผลประโยชน์และด้านประเมินผลของ สอช.ค. ตำบลท่าผาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น สอช.ค. ควรปรับแนวทางการจัดการให้สอดคล้องกับบทความของ สุภาพร เพียรดี (2545: (2)–(3)) ที่ระบุว่าบริบทของการจัดการที่มีคุณภาพ ว่าทุกองค์การไม่ว่าจะมีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้งอย่างไร จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี ซึ่งการจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานขององค์การ

การมีส่วนร่วมของชุมชนใน สอช.ต.

การมีส่วนร่วมของชุมชนใน สอช.ต. พบว่า มีปัจจัยด้านต่าง ๆ มีผลการต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผลตอบแทน จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับผลตอบแทนร้อยละ 86.9 และปัจจัยด้านระยะทางในการเดินทางไปยัง สอช.ต. คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องเดินทางมายัง สอช.ต. ในระยะทาง 4,001-5,000 เมตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ร้อยละ 51 ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของ สอช.ต. อยู่ในระดับปานกลาง ทำให้ขาดการมีส่วนร่วม และการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมชุมชนนั้น ควรปฏิบัติตามแนวทางของวันเพ็ญ วอกกลาง (2534: 82 – 83) ที่ระบุว่า ผลประโยชน์และผลตอบแทนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยต้องมีผลตอบแทนที่ความคุ้มค่าและสอดคล้องโดยเฉพาะด้านระยะทางและเวลาที่เข้าร่วม

2. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการบริหารโครงการและกิจกรรมใน สอช.ต. อยู่ในระดับที่มากถึง ร้อยละ 79.3 แต่ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 41 – 60 ปี และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยมีสถานภาพสมรสสรุปได้ว่าสตรีเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทและมีความรู้ ความเข้าใจต่อการบริหารโครงการ สอช.ต. มากกว่าเพศชาย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ วรลักษณ์ มนัสเอื้อศิริ (2538: ก – ข) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ กพสต. คือ ลักษณะอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจสูงความคาดหวัง ผลประโยชน์ส่วนตัว ความคาดหวังผลประโยชน์ชุมชน การเข้าถึงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก การได้รับการ สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทางราชการ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น

3. ปัจจัยด้านระยะทางในการเดินทางไปยัง สอช.ต. ที่มีความสัมพันธ์กับเวลาและการสิ้นเปลืองน้ำมันในการเดินทาง โดยระยะการเดินทางของสมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51) มีระยะทาง 4,001 – 5,000 เมตร สิ่งนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมใน สอช.ต. ดังนั้นควรเพิ่มการตั้งจุดประสานงานย่อยของ สอช.ต. เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงานในการบริหารโครงการและกิจกรรมของสมาชิก อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมของสมาชิกต้องอาศัยปัจจัยแรงจูงใจ ปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยการกระจายข่าวให้ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งจาก

การศึกษาพบว่า ไม่ได้รับแรงจูงใจเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเอง เพราะการได้รับข่าวสารจาก สอช.ต. ส่วนใหญ่ได้จากการอบรมต่าง ๆ ในสอช.ต. ทำให้รับข่าวสารเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น เป็นผลให้ไม่เกิดเครือข่ายในชุมชนที่จะเสริมสร้างพลังในการพัฒนาของ สอช.ต. ซึ่งแตกต่างกับผลการศึกษาของ สุพัฒน์วงศ์คำพันธ์ (2539: 5-7) ที่ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมี 5 ระดับคือการให้ข้อมูลข่าวสาร, การรับฟังความคิดเห็น, การเกี่ยวข้องในการเปิดโอกาสการร่วมเสนอแนะนำไปสู่การตัดสินใจ, ความร่วมมือ, และเสริมสร้างอำนาจ ในการมีส่วนร่วม จึงควรมีการเพิ่มจุดประสานและการประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งระดับตำบล เช่น การกระจายเสียงทางวิทยุชุมชน การกระจายตามสายของชุมชน เป็นต้น ไม่ใช่จากการอบรมในเพียงด้านเดียว และผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของ อปท. ของ โกวิทย์ พวงงาน (2551: ก- ข) กล่าวถึง วิทยุชุมชนเป็นสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ สู่ประชาชนในสังคมชนบทและเมือง และแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายการกระจายอำนาจภาคประชาชน นั้นต้อง มีเครือข่ายเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการกระจายอำนาจสู่ประชาชน โดยอาศัยหลายช่องทาง เช่น ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และงานวิจัยของ ดวงพร คำณวนวัฒน์ และ วาสนา จันทรสว่าง (2545: 15 – 30) กล่าวถึง การพัฒนาหอกระจายข่าวสาร เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน ว่า บทบาทและสถานภาพของหอกระจายข่าวสาร ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้ของรัฐสู่ชุมชน และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้หอกระจายข่าวสารสามารถสนองความต้องการของชุมชน ได้แก่ ผู้นำ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

4. ผลจากการจัดเวทีหาแนวทางการในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลท่าผา พบว่า

4.1 ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการคิด และตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น

4.2 ควรเปิดโอกาสให้เยาวชน หรือกลุ่มคนที่สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรม เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมร่วมกันของ สอช.ต. และส่งเสริมให้มีเครือข่ายที่อยู่ในแต่ละชุมชน หมู่บ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนของชุมชน เสนอปัญหาความต้องการให้เชื่อมโยงกับแผนแม่บทขององค์กรท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหารโครงการและกิจกรรมของ สอช.ต.

4.3 ควรใช้ศูนย์ ศอช.ต.เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรมต่างๆให้ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.4 การทำงานของหน่วยงานของรัฐ ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของ ศอช.ต. ในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ และงบประมาณ ทั้งนี้ให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อชุมชน

โดยแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. พบว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของไพบุลย์ เจริญทรัพย์ (2550: 50) ที่ระบุว่า การพัฒนาเครือข่ายเพื่อความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งได้สรุปการพัฒนาเครือข่าย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ร่วมกำหนดจุดหมายของเครือข่าย 2) ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) สร้างแผนและพัฒนาแผนปฏิบัติ 4) ส่งเสริมบทบาทและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละกลุ่ม 5) พัฒนากลบวนการติดต่อสื่อสาร 6) พัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 7) การพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่าย อย่างไรก็ตาม จากแนวคิดการพัฒนาการพัฒนาย่อยยังขึ้นของ สุเมธ ทรายแก้ว (2536: 31 – 33) ที่มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนต้องสร้างด้วยชุมชนเองโดยต้องอาศัยความสามัคคีและปฏิสัมพันธ์ในชุมชนซึ่งในวิถีชีวิตของชุมชนจะมีการเชื่อมโยงและเกื้อกูลกันซึ่งเป็นระบบที่ชุมชนสร้างขึ้นเอง เป็นระบบการจัดการชีวิต จัดการทรัพยากร และทุนต่าง ๆ ของตนเอง โดยจะมีการจัดการที่เป็นแบบแผนและเป็นตัวของตัวเองเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของชุมชนและสามารถจัดการกับปัญหาในชุมชนได้ด้วยตัวเอง

สรุป แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ศอช.ต. ต้องประกอบด้วย การบริหารโครงการและกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโครงการและกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้งตำบล มีการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นกับคณะกรรมการเพื่อให้มีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารโครงการและการทำกิจกรรมร่วมกัน และต้องสร้างเครือข่ายการบริหารงานร่วมกันของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกันจึงจะทำให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต) กรณีศึกษา : ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

1. ควรให้กรมพัฒนาชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบและประสานโดยตรงกับ ศอช.ต.ท่าผา ใช้พื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะกาเป็น ศอช.ต.ท่าผา เนื่องจากเทศบาลตำบลเกาะกา มี

งบประมาณ มีบุคลากร และแผนงานที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนและประสานงานตรงจุด เพื่อเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องกับภูมิสังคมของ สอช. ตำบลท่าผามากขึ้น

2. เสนอแนะให้ คณะกรรมการ สอช.ต.ท่าผา ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกในพื้นที่ทราบ โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร วิทยุชุมชนกระจายแต่ละหมู่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์ ข่าวสารของ สอช.ต. และควรจัดตั้ง สอช.ต.ย่อยกระจายให้ทั่วหมู่บ้าน แต่ละพื้นที่ของหมู่บ้านเพื่อลดปัญหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3. คณะกรรมการ สอช.ต. สนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายที่อยู่ในแต่ละชุมชนหมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชน เสนอปัญหา และความต้องการจัดลำดับความสำคัญเพื่อรวบรวมจัดทำเป็นแผนพัฒนา สอช.ต. เสนอต่อเทศบาลตำบลเกาะคา

4. การดำเนินงานของเครือข่ายไม่ควรกระจุกตัวอยู่เฉพาะในชุมชน หมู่บ้านของตน แต่ควรขยายเครือข่ายโดยแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มชุมชนต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ สมาชิกกลุ่มต่างๆ จากตำบล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และเสริมสร้างพลังในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการติดตามและประเมินผล สอช.ต.โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นประโยชน์โดยตรงในการบริหารโครงการและกิจกรรม

2. ควรมีการศึกษาหลักการ โครงสร้างการบริหาร โครงการและกิจกรรมของ สอช.ต.ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบริหาร โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิศาสตร์และสังคมของตำบลท่าผา

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี. 2540. รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสาธิต ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกวิทย์ พวงงาน. 2551. รายงานการวิจัยด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาสื่อของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กันฉัตร ดันเสถียร. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชินรัตน์ สมสืบ. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมนิราช.
- ดวงพร คำณูวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง. 2545. การพัฒนาหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เทียมรัตน์ อินทรีย์. 2546. การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการปรับปรุงพื้นที่ในเขตอนุรักษ์เมืองกรณีศึกษา: ชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: นวกนก.
- เทศบาลตำบลเกาะคา. 2551. แผนและนโยบายการพัฒนาชุมชน. ลำปาง: เทศบาลตำบลเกาะคา.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2530. “กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน”. น. 30. ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสพสุข ดีอินทร์. 2531. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิ่นไพร ชาววัง. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พิรพล ไชยพงศ์. 2539. การมีส่วนร่วมของโครงการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และ
ทรัพย์สินของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพบุลย์ เจริญทรัพย์. 2550. การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ:
นวกนก.
- มนตรี นาคสมบูรณ์. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเมือง การบริหารขององค์การ
บริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เขาวมาลย์ จ้อยจุฬี. 2542. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการมูลฝอย: ศึกษา
เฉพาะกรณีเทศบาลตำบลแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกริก.
- ลิขิต หมู่ดี. 2538. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของสภาตำบล:
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรลักษณ์ มนต์เอื้อศิริ. 2538. รายงานวิชาสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารโครงการ และ
นโยบาย (ร.ศ.840). กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระ เกิดผล และ สุจิตรา บุญรัตพันธ์. 2538. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ตามโครงการจัดตั้งชุมชนย่อยในเขตเมือง: กรณีศึกษาโครงการจัดตั้งชุมชนย่อยในเขต
เทศบาลเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วันเพ็ญ วอกกลาง. 2534. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก.
กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สรณะ เทพเนาว์. 2531. การมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนในงานพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณี
คณะกรรมการหมู่บ้านสะพาน ตำบลขามเฒ่า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา.
กรุงเทพฯ: โอเคียนสโตร์.
- สุภาพร เพียรดี. 2545. การมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน
กรณีศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลท่าผา อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทธิ ศรสวรรค์. 2538. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพัฒน์ วงศ์คำพันธ์. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตสุขภาพ: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตสุขภาพนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุเมธ ทราบแก้ว. 2538. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อนง พัฒนจักร. 2535. การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรรณพ อุ่นนอก. 2538. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรีต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อนุภาพ อธิลาภ. 2528. การวิเคราะห์เชิงสมมุติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: สารนิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อกิติน รพีพัฒน์. 2530. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

แบบสอบถามงานวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล(ศอช.ต.)

กรณีศึกษา : ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) กรณีศึกษา :

ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

โดย นางสาวโสภิตกัญ สังขกรม นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

โดยข้อมูลที่ได้นำไปใช้ประกอบเป็นแนวทางในการหาเหตุผลในการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่ามีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ชุมชนมีการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน จึงขอให้ท่านได้แสดงความคิดเห็น และตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง ทั้งนี้การแสดงความคิดเห็น และการตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านทั้งสิ้น ขอขอบคุณในความร่วมมือ

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความลงในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นคำตอบตามข้อความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....กลุ่ม.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....

1. เพศ () หญิง () ชาย

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของท่านในขณะนี้

() ไม่ได้ศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย

() ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

() ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

() อนุปริญญา

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() ปริญญาเอก

4. อาชีพ

() อาชีพนอกภาคการเกษตร

() รับจ้างทั่วไป

() ค้าขาย

() ธุรกิจส่วนตัว

() อื่นระบุ.....

() อาชีพในภาคการเกษตร

() ทำนา

() ทำสวน

() ทำไร่

อื่นระบุ.....

() รัฐวิสาหกิจ

() ข้าราชการ

() นักเรียน / นักศึกษา

() อื่นๆ(โปรดระบุ).....

5. สถานภาพ

() โสด

() สมรส

() หย่าร้าง/ม่าย

() แยกกันอยู่

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน บาท

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.)

2.1 ความรู้ความเข้าใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมการบริหารงานในศูนย์ประสานงานองค์กร

ชุมชน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ แล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตรงกับความรู้ความเข้าใจท่าน

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน คือองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน		
2. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน มีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ในชุมชนเป็นหลัก		
3. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเครื่องข่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน		
4. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลทำหน้าที่ประสานงานองค์กรตำบลทั้งหมด		
5. คณะกรรมการการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลมีจำนวน 9-15 คน		
6. สมาชิกศูนย์ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลมีผู้แทนองค์กร 1-2 คน		
7. ในการก่อตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้องเกิดจากความต้องการชุมชนและสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ในชุมชนเป็นหลัก		
8. ในการทำงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลต้องมีการทำงานอย่างมีกลไกและเป็นระบบถึงจะสร้างพลังความเข้มแข็งได้		
9. ในก่อตั้งของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลสามารถแก้ไขปัญหาทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายในตำบลได้		
10. ในการก่อตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลก่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรที่มีพลัง องค์กรชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ		

2.2 การได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับศอช.ค.

ท่านเคยได้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือไม่

- () ไม่เคย
- () ได้รับทราบจาก(ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () การอบรมกลุ่มองค์กรชุมชน
 - () การศึกษาดูงานชุมชนอื่น
 - () การประชุมกลุ่มองค์กรชุมชน
 - () ป้ายประกาศประจำชุมชน
 - () หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
 - () วิทยุ
 - () เคเบิลทีวี
 - () เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล
 - () อื่นๆ.....

2.3 ผลตอบแทน

ในการร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานเคยได้รับผลตอบแทน/รางวัลหรือไม่

- () ไม่เคยได้รับ
- () เคยได้รับ.....จำนวน เพราะ
-

2.4 ระยะทาง

ระยะทางในการเดินทางถึงศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลท่าผา.....

เมตร.....กิโลเมตร

2.5 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ปี

2.6 แรงงูใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนเพราะ

.....

.....

.....

.....

.....

2.7 การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน(ศอช.ต)ค

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงตามความเห็นของท่านที่สุด และโปรดทำทุกข้อ

เกณฑ์ในการพิจารณา มีดังนี้

5 หมายถึง ร่วมมากที่สุด

4 หมายถึง ร่วมมาก

3 หมายถึง ร่วมปานกลาง

2 หมายถึง ร่วมน้อย

1 หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

ข้อความ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน				
	ร่วมมากที่สุด	ร่วมมาก	ร่วมปานกลาง	ร่วมน้อย	ไม่มีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1
การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ ศูนย์ประสานงานองค์กรระดับตำบลทราบ					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดในชุมชนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์กรและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
5. ท่านได้มีส่วนร่วม รวบรวมปัญหาของชุมชนเสนอที่ประชุมเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานราชการ					
6. ท่านได้มีส่วนวิเคราะห์ปัญหาความต้องการร่วมกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					

ข้อความ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน				
	ร่วมมาก ที่สุด	ร่วมมาก	ร่วม ปานกลาง	ร่วม น้อย	ไม่มี ส่วนร่วม
	5	4	3	2	1
การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของชุมชนกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
8. ท่านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจการจัดกิจกรรมด้านต่างๆของชุมชน					
9. ท่านได้มีส่วนร่วมตกลงกำหนดแผนโครงการกับศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
10. ท่านได้มีส่วนร่วมนำข้อเสนอแนะจากการประชุมศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
11. ท่านได้มีส่วนร่วมกับทราบถึงนโยบายแผนงานและการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน					
การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา					
12. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
13. ท่านได้มีส่วนร่วมในประสานงานและดำเนินงานกับหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ ในอันที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน					
14. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทราบจากหน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ มาแจ้งให้กับประชาชนทราบ					

ข้อความ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน				
	ร่วมมากที่สุด	ร่วมมาก	ร่วมปานกลาง	ร่วมน้อย	ไม่มีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1
15. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสละทรัพย์ส่วนตัว					
16. ท่านเคยมีส่วนร่วมจัดหาทุนหรืองบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
17. ท่านได้มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
18. ท่านได้มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
19. ท่านได้มีส่วนร่วมได้ผลตอบแทนในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
20. ในการร่วมกิจกรรมท่านเคยมีส่วนร่วมในการรับการยกย่องและยอมรับจากชุมชน					
21. ท่านได้รับความรู้ในการทำกิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
22. ท่านได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
23. ท่านได้กิจกรรมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน					
24. ท่านได้ร่วมศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานในศูนย์ประสานงานองค์กรอื่นๆ					

ข้อความ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน				
	ร่วมมากที่สุด	ร่วมมาก	ร่วมปานกลาง	ร่วมน้อย	ไม่มีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผล					
25. ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามแผนการพัฒนาตามแผนของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
26. ท่านได้มีส่วนร่วมเป็นประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผน					
27. ท่านได้มีส่วนร่วมเป็นกรรมการติดตามการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการชุมชนในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล					
28. ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบความถูกต้องแต่ละขั้นตอน					
29. ท่านได้ติดตามการปฏิบัติงานในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนร่วมทั้งเผยแพร่งานต่างๆแก่ประชาชนในชุมชน					

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์

ศูนย์ประสานองค์กรชุมชนระดับตำบล(ศอช.ต.)

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณ

ภาคผนวก ข

ภาพบริบทของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ตำบลท่าผา

ก. ที่ทำการศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน
ระดับตำบลท่าผา

ข. บริเวณภายในศูนย์ประสานงานองค์การ
ชุมชนระดับตำบลท่าผา

ค. ที่ตั้งศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับ
ตำบลท่าผา

ง. สภาพศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน
ระดับตำบลท่าผา

จ. ที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ประสานงานองค์
การชุมชนระดับตำบลท่าผา

ฉ. ถนนภายในของศูนย์ประสานงานองค์
การชุมชนระดับตำบลท่าผา

ภาคผนวก 1 แสดงบริบทชุมชนของศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน ระดับตำบล บ้านนาเวียง

ก. กลุ่มอาชีพดอกไม้ประดิษฐ์ตำบลท่าผา

ข. กลุ่มอาชีพข้าวกล้องตำบลท่าผา

ค. กลุ่มขบะรีไซเคิลของเยาวชนตำบลท่าผา

ง. กลุ่มสุขภาพตำบลท่าผา

จ. กลุ่มผู้สูงอายุตำบลท่าผา

ฉ. กลุ่มอาชีพน้ำดื่มบ้านนาเวียง ตำบลท่าผา

ภาคผนวก 2 องค์การของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล บ้านนาเวียง

ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ก. สอบถามข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์ประสานงาน
องค์กรชุมชนระดับตำบลจากผู้นำองค์กร

ข. สอบถามข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์
ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลจาก
ผู้ใหญ่บ้านนาเวียง

ค. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในทำเวทีชุมชนเพื่อ
ค้นหาปัญหาของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน
ระดับตำบลจากกลุ่มผู้นำองค์กร

ง. สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในการจัด
นิทรรศการของศูนย์ประสานงานองค์กร
ชุมชนระดับตำบลจากกลุ่มผู้นำองค์กร

จ. สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้นำองค์กร

ฉ. สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้นำองค์กร
ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

ภาคผนวก 3 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา

ข. การรวบรวมเอกสาร กำหนดพื้นที่เพื่อเตรียมคืนข้อมูลให้กับชุมชน ณ อบค. เกาะคาในระยะเตรียมการ

ช. เวทีคืนข้อมูล ณ ห้องประชุมโรงเรียนท่าผา ระยะดำเนินการ

ฅ. เวทีคืนข้อมูล ณ ห้องประชุมโรงเรียนท่าผาระยะดำเนินการ

ฉ. เวทีคืนข้อมูล ณ ห้องประชุมโรงเรียนท่าผาระยะดำเนินการ

ฎ. เวทีการหาแนวทางระยะสรุป ณ สอช.ค ตำบลท่าผา

ฏ. เวทีการหาแนวทางระยะสรุป ณ สอช.ค ตำบลท่าผา

ภาคผนวก 4 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา

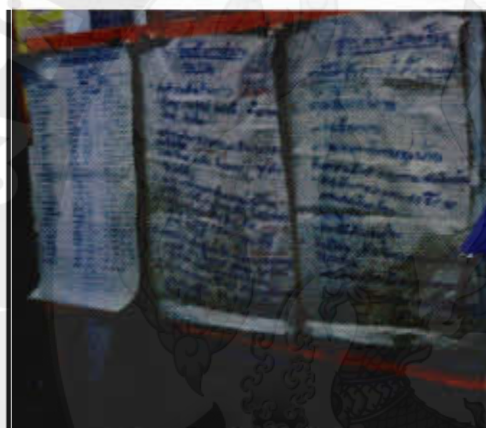
ฐ. เวทีการหาแนวทางระยะสรุปโดยใช่

Mind map

ท. เวทีการหาแนวทางระยะสรุปโดยใช่

Mind map

ค. หาแนวทางของผู้นำองค์กรในตำบล

ณ. ร่วมรับประทานอาหารว่างในเวทีระยะสรุปผล

ภาคผนวก 5 กิจกรรมการวิจัยขององค์กรของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล ตำบลท่าผา

ภาคผนวก จ

กระบวนการจัดเวที

กระบวนการจัดเวที

เวทีเก็บข้อมูลและการระดมสมอง โดยใช้บัตรคำ (Metaplan)

1. วันที่ เวลา สถานที่จัด

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00-11.00 น. โรงเรียนท่าผา ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- 2.1 เพื่อคืนผลการศึกษาที่ผ่านการวิเคราะห์ให้กับชุมชน
- 2.2 เพื่อร่วมกันระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ประสานองค์กรระดับตำบล

3. เครื่องมือที่ใช้

- 3.1 การนำเสนอข้อมูลในกระดานคลิปชาร์ตและเอกสารที่สรุปผลการศึกษา
- 3.2 การระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan)
- 3.3 เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

4. วิธีการดำเนินงาน

- 4.1 การเตรียมความพร้อมของบุคคล ได้แก่
 - 4.1.1 ทีมผู้วิจัย
 - 4.1.2 คณะกรรมการของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จำนวน 15 คน ชุมชนเพื่อร่วมหาแนวทางการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานมีดังนี้

คณะกรรมการบริหาร สอชต.ท่าผา

นายชำนาญ เขียววานิช	ประธาน
นางศรีนวล สามทมิตร	เลขานุการ
นายจรูญ มะลิทา	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางผัดแก้ว ถ่อมกาย	เหรัญญิก

นางพรเพ็ญ จงจิตร	ผู้ช่วยเหรัญญิก
นางฟองคำ ตันเต	กรรมการ
นางเกสร วงศ์ลังกา	กรรมการ
นางอุเทน ศรีจันทร์	กรรมการ
น.ส.ไล สุธรรม	กรรมการ
นางสมบุรณ์ เทียนธันต์	กรรมการ
นางบุญเย็น แปงเสน	กรรมการ
นางห่องศรี หลวงจันทร์	กรรมการ
นางแก้วปน ทิพย์เนตร	กรรมการ
นางทองทับ ฉิมพลี	กรรมการ

4.2 เตรียมความพร้อมข้อมูล

4.2.1 ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ข้อมูลการมีส่วนร่วมและปัจจัยการมีส่วนร่วมของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

4.3 การดำเนินการจัดเวที

ใช้เวทีชุมชนนี้ชุมชนจุดประกายความคิดเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนโดยการใช้บัตรคำ (Metaplan) ดังนี้

4.3.1 แนะนำตัวและทีมงาน และคืนข้อมูลให้กับชุมชน หลังจากนั้นก็เริ่มกันระดมความคิดโดยการกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จำนวน 15 คน

4.3.2 ดิกระดาศวไ้หน้าห้องโดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความเห็นโดยเขียนในกระดาศวไ้เกี่ยวกับประเด็นคำถามแผ่นละ 1 คำตอบจะตอบที่แผ่นไ้ไ้โดยนักวิจัยไ้ตั้งคำถาม 2 คำถามดังนี้

คำถามที่ 1 ท่านคิดว่าแนวทางใดบ้างที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในสอช.ต

คำถามที่ 2 ท่านคิดเมื่อเกิดการมีส่วนร่วมในสอช.ต.แล้วท่านอยากให้สอช.ต.มีการพัฒนาไปในทิศทางใดเพื่อให้สอดคล้องกับภูมิสังคม

4.4 ทีมผู้ดำเนินการจัดคำตอบที่มีความหมายเดียวกันไว้ที่เดียวกันบางคนคำตอบไม่ตอบไม่ชัดเจนได้แยกกลุ่มไว้เพื่อซักถามจุดประสงค์ต่อผู้ตอบเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการปรึกษาหารือ

เวทีสรุปผลเพื่อหาร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม

1. วันที่ เวลา สถานที่จัด

วันที่

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2.1 เพื่อสืบผลจากการระดมสมองโดยใช้ Mind Map

2.2 เพื่อให้ได้แนวทางในการในการพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

3. เครื่องมือที่ใช้

1. การนำเสนอข้อมูลในกระดาษคลิปปาร์ต แบบ Mind Map

2. เอกสารที่สรุปผลจากการระดมสมองเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

3. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

4. วิธีการดำเนินงาน

4.1 การเตรียมความพร้อมของบุคคล ได้แก่

4.1.1 ทีมผู้วิจัย

4.1.2 คณะกรรมการของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จำนวน 15 คนชุมชนเพื่อร่วมหาแนวทางการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานมีดังนี้

คณะกรรมการบริหาร สอชต.ท่าผา

นายชำนาญ เชื้อวานิช	ประธาน
นางศรีนวล สามมิตร	เลขานุการ
นายจรูญ มะลิทา	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางผัดแก้ว ถ่อมกาย	เหรัญญิก
นางพรเพ็ญ จงจิตร	ผู้ช่วยเหรัญญิก
นางฟองคำ ตันเต	กรรมการ
นางเกสร วงศ์ลังกา	กรรมการ
นางอุเทน ศรีจันทร์	กรรมการ

น.ส.ไล สุธรรม	กรรมการ
นางสมบุรณ์ เทียนธันต์	กรรมการ
นางบุญเย็น แปงเสน	กรรมการ
นางผ่องศรี หลวงจันทร์	กรรมการ
นางแก้วปวน ทิพย์เนตร	กรรมการ
นางทองทับ ฉิมพลี	กรรมการ

4.2 เตรียมความพร้อมข้อมูล

ข้อมูลการระดมสมองในเวทีเก็บข้อมูลและการระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan) โดยเขียนไว้ในกระดาษคลิปปาร์ดเพื่อนำเสนอให้กับชุมชน

4.3 วิธีดำเนินการ

ใช้เวทีชุมชนนี้เพื่อร่วมหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ดังนี้

4.3.1 แนะนำตัวและทีมงานและคืนข้อมูลจากการระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการในกาพัฒนาศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลโดยนำเสนอผ่านรูปแบบ Mind Map

4.3.2 ดิคกระดาษคลิปปาร์ดที่สรุปผลการระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan) ไว้หน้าห้องผู้วิจัยได้เสนอแนวทางจากเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศูนย์ประสานงาน หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการยกมือเมื่อไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่ช่วยกันระดมสมอง และถ้าไม่ยกมือถือว่าเห็นด้วย จึงได้แนวทางการพัฒนาศูนย์การประสานงานองค์กรชุมชนอย่างแท้จริงที่แก้ไขอย่างแท้จริง

4.3.3 ทีมผู้ดำเนินการได้ดำเนินการนับและสรุปผลแนวทางการพัฒนา

ภาคผนวก ง

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล นางสาวโสภิตักษ์ สังขกรรม

เกิดเมื่อ 4 ตุลาคม 2528

ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2544 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง
 พ.ศ. 2547 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง
 พ.ศ. 2551 ปริญญาตรี สาขาวิทยาลัยสหวิทยาการสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการทำงาน พ.ศ. 2553 –ปัจจุบัน ครูอัตราจ้าง แผนกวิชาสามัญ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง

